

Mednarodni odnosi.....	3
1. predmet mednarodnih odnosov.....	3
1. teorija Mednarodnih Odnosov.....	3
2. razvoj ms.....	4
3. teoretski pristopi.....	4
4. zunanja politika.....	5
2. definicija mo.....	5
3. mednarodna skupnost.....	5
(a) pojem in struktura MS.....	5
2. splošne značilnosti MS.....	7
3. historične značilnosti ms.....	8
4. sodobna MS.....	10
4. pojem države.....	11
(a) konstitutivni elementi države:.....	12
2. stopnja razvitosti.....	15
3. druge razlike med državami.....	16
4. slovenija.....	16
5. moč držav.....	17
6. razlikovanje držav glede na njihov nastanek, vstop v MS.....	19
5. nedržavni subjekti mo.....	20
6. znanost o mo.....	22
(a) prva svetovna vojna.....	22
2. idealisti.....	22
3. realistična šola.....	22
7. predmet mo.....	23
4. metode preučevanja.....	23
8. zgodovina mo.....	23
(a) od tigrisa do evfrata	23
2. sistem mestnih držav v dolini reke nil.....	23
3. asirsko kraljestvo.....	24
4. perzijski imperij.....	24
5. indijska MS.....	24
6. sistem grških mestnih držav.....	24
7. kitajska mednarodna skupnost.....	25
8. rimski imperij.....	25
9. srednji vek.....	26
10. renesansa.....	26
11. preboj kapitalističnega načina proizvodnje.....	26
9. vestfalski mir.....	28
(a) ozadje.....	28
2. kongres.....	28
3. pomen vestfalske pogodbe.....	28
4. 1648 – 1789.....	29
10. francoska revolucija in vplivi na MS.....	29
(a) francoska revolucija.....	29
2. mednarodni aspekti francoske revolucije.....	30
3. značilnosti, ki se pojavljajo v revolucionarnih obdobjih.....	30
11. koncert evropskih velikih sil.....	31
(a) dunajski kongres.....	31
2. koncert velikih sil.....	32
3. razlogi za delovanje koncerta (morgenthau).....	33
4. evropocentrizem.....	33

12. društvo narodov	33
(a) pariška mirovna konferenca.....	33
2. pakt društva narodov.....	34
3. temeljni elementi dn.....	34
4. Vzroki za neuspeh Dn.....	34
13. briand – kellogov pakt	35
14. organizacija združenih narodov	35
(a) nastanek ozn.....	36
2. vsebina ustanovne listine.....	37
3. razlike med dn in ozn.....	40
4. struktura ozn.....	41
15. nato	41
16. odnosi v mednarodni skupnosti	42
(a) klasifikacija odnosov.....	42
17. norme v mednarodnih odnosih	44
(a) pravila mednarodne morale.....	44
2. mednarodni običaji.....	44
3. mednarodno pravo.....	44
18. faktorji mednarodne skupnosti	49
(a) faktorji Ms.....	49
19. zunanja politika	50
(a) zunanja politika.....	51
2. odnos med zunanjo in notranjo politiko.....	51
3. determinante zunanje politike.....	52
4. akterji zunanje politike.....	52
5. cilji zunanjepolitičnega delovanja.....	53
6. odločanje v zunanji politiki.....	54
7. cilji zunanje politike.....	54
8. sredstva zunanje politike.....	55

MEDNARODNI ODNOSI

1. PREDMET MEDNARODNIH ODNOSOV

Predmet MO je razdeljen na 4 dele:

1. teorija MO:
 - razprava o teoriji MO ob strukturi MS
 - odnosi med subjekti (odnosi prijateljstva, kooperacije, konfliktni odnosi)
 - norme (pravila obnašanja med skupnostmi)
 - dejavniki (niso akterji, a objektivno vplivajo na MO)
2. teoretski pristopi
3. razvoj MS
4. zunanja politika

1. TEORIJA MEDNARODNIH ODNOSOV

- Znanstvena disciplina, ki skuša z empiričnimi podatki in posplošitvami ugotoviti neko notranjo logiko v MO
- Temeljno vprašanje: vprašanje miru in vojne
 - * Zakaj prihaja do vojne?
 - Ker v MŽ ni skupne oblasti (človeška družba je anarhična)
 - Marxizem: vojna je rezultat razrednih protislovij
 - Darwinizem, fašizem: vojna za preživetje
 - Kotoyama: vojna kot posledica ideoloških nasprotij
 - Vojna je posledica; ker gre za velika nasprotja v kulturi, civilizacijskih vzorcih
- Družboslovna teorija z omejeno ekzaktnostjo (vzorec držav je majhen, nereprezentančen, zato je vsak poskus kvantitativne preverbe hipoteze skrajno omejen)
- Vsak, ki se ukvarja s teorijo MO izhaja od konkretnega k splošnemu (induktivnost)
- Uporaba teoretskih predpostavk je obremenjena z ideologijo

1. *NORMATIVNE TEORIJE*

- Izhajajo iz normativnih predpostavk: ne preučujejo, kar se dejansko dogaja, ampak, kaj naj bi se dogajalo
- Poskušajo postaviti pravila
- Prvi teoretiki, ki so se začeli ukvarjati z mednarodnim, so bili pravniki
- Normativisti razpravljajo o tem, kdaj je vojna pravična in kdaj ne; ne ukvarjajo se s posledicami vojne ali zakaj do vojne pride

2. *ZNANSTVENA DISCIPLINA MO*

- Začne se pojavljati v novejšem obdobju (konec 19. stoletja), v okviru političnih ved pa se pojavi šele po 1. svetovni vojni
- Gre za razmejitve z mednarodnim pravom, zgodovino in sociologijo
- MO je družbena, politična veda, ki ima svoj predmet, svojo metodo, svoj kategorialni aparat
- Znanstvena disciplina MO je znanstvena družboslovna disciplina, ki preučuje akterje in njihovo delovanje v MŽ, odnose, ki nastanejo, norme, ki urejajo odnose v MS, dejavnike in zunanje politike

3. ZGODOVINA VS. MO

- Zgodovina: zanimajo jo detajli v vseh podrobnostih
- Teorija MO: gre za posploševanje, razumevanje sprememb, ki so se zgodile

4. MEDNARODNO PRAVO VS. MO

- MP je normativna veda (kaj naj bi se dogajalo)
- MO zanima le, kaj se dejansko dogaja

5. SOCIOLOGIJA MO VS. MO

- MO vidi kot svoj subjekt državo (sodi med politične vede)
- Sociologija MO vidi kot svoj subjekt posameznika

2. RAZVOJ MS

- Poudarek je na ugotavljanju tipičnega za MS
- Gre za ugotavljanje razvoja MS in ne za razvoj posameznih držav

3. TEORETSKI PRISTOPI

- Gre za ugotavljanje, katerih sredstev, metod... se avtorji poslužujejo pri preiskovanju

1. REALISTIČNI PRISTOP

- Pripisuje glavno vlogo državam
- Skupni imenovalac vseh realistov: MS, svet tvorijo suverene države; njihov položaj je odvisen od realne moči
- Bistvo sodobnih šol: ni naddržavne oblasti, garancija varnosti je ravnotežje sil, država z lastno močjo uresničujejo svoje cilje
- Bistvo razvoja MS je rušenje in ponovno vzpostavljanje ravnotežja sil. Vsaka pridobitev moči neke države pomeni izgubo moči druge države.
- Država ravna egoistično, vodijo jo interesi, boj za ozemlje, status, surovine ...
- Ideološke, kulturne in druge vezi med državami so sekundarne, primarna vez je moč

2. KONSENZUALNI PRISTOP

- Predpostavka, da obstaja MS, obstajajo skupni interesi, norme, vezi med državami, številni odnosi med državami
- MS ne obstaja kot država
- Države svojo moč in silo uporabljajo vedno manj, primarno postaja MS na podlagi konsenza
- Ravnotežje sil: tista baza, ki sili države v sodelovanje; je glavno zagotovilo, da bi se MS (ne) prelevila v svojo državo

3. TRADICIONALISTIČNI PRISTOP

- Poudarjajo pomen zgodovine, MP

4. BEHAVIORISTIČNI PRISTOP

- Poudarjajo pomen sociologije, političnih ved

5. DIALEKTIČNI PRISTOP

- Faktorska analiza
- Pri preučevanju MO se analizirajo faktorji, ki vplivajo na državo; iz te analize se skuša predvideti obnašanje države

4. ZUNANJA POLITIKA

- Zunanja politika določene države: preučevanje akcij določene države, ki jih zavzemajo organi MS
- Zunanja politika kot taka: akcije držav MS, organi MS, cilji MS, odločanje MS
- Mednarodna politika je širši pojem kot zunanja politika
- Zunanja politika je celota aktivnosti držav, ki jih izvajajo določeni, za to izvoljeni organi, postavljeni cilji in njihovo uresničevanje s sredstvi, ki so na voljo

2. DEFINICIJA MO

- Mednarodni odnosi so skupnost odnosov, političnih in nepolitičnih, med državami in drugimi dejavniki v MŽ.

3. MEDNARODNA SKUPNOST

(A) POJEM IN STRUKTURA MS

1. STRUKTURA MS

- V MŽ ne nastopajo le države (ki so glavni akterji v MS), temveč tudi mednarodne vladne organizacije (a le z omejenim krogom delovanja; EU, NATO), nevladne mednarodne organizacije (sindikalna združenja ...) in subjekti, ki nimajo statusa države (Tibet, Palestinci; verske manjšine in njihove organizacije).
 - * Ti subjekti nastopajo le v obsegu, ki jim ga določijo države
- Tudi posameznik je akter MS (komisija za človekove pravice).
- ⇒ vsi ti subjekti nastopajo v MŽ in nosijo pravice in dolžnosti MS.

2. SUBJEKTI MS

- Subjekti MS so vsi tisti dejavniki, ki vstopajo v MO, so nosilci pravic in dolžnosti v MS, ki jim jih nalaga mednarodni pravni red
- Subjekti MS so vsi tisti, ki so sposobni kreirati svojo lastno voljo in se v MŽ tudi po njej ravnavajo
 - * Prav ta lastnost lastne volje ločuje subjekte od faktorjev (objektivnih dejavnikov)
- Države so edini izvorni subjekt MS ⇒ subjektivnost vseh ostalih subjektov (= izvedeni subjekti) je odvisna od volje držav
- Subjekti imajo svojo lastno subjektiviteto in v okviru nje tudi sodelujejo v MS.
- Subjekti:
 - * **Države** (najpomembnejši subjekti MS)
 - * **Mednarodne vladne organizacije(IGOs)**:
 - Članice so le vlade ali države
 - OZN, Nato, OPEC, EU, OVSE, WTO, UNESCO, FAO, ...
 - Nastanek: Na začetku so IGOs podaljšek mednarodnih konferenc, predvsem ad hoc konferenc; sčasoma so postale ad hoc konference stalne konference, premakne

se, ko se na konferenci izoblikujejo stalni organi in ko začnejo odločati z neko večino držav (ko ne gre več za soglasje) ⇒ nastanek distinktivne volje organizacij
→ Tipa: kooperativni tip (organizacije so le vsote držav, odloča se le s konsenzom, države ne oddajo svoje suverenosti), integracijski tip (organizacija ne pomeni več vsote držav, ampak je nekaj več; države oddajo svojo suverenost na neke druge organe)

* **Mednarodne nevladne organizacije:**

→ Sestavljene iz nevladnih skupin (Greenpeace ...)
→ Lahko imajo tudi posvetovalni status v sistemu OZN
→ Poudarek je na mednarodnosti!
→ Globalni cilji, tudi organizacije z ožjimi cilji (Helsinki Watch: človekove pravice v Evropi)

* **Osvobodilna gibanja:**

→ Ponavadi se tudi zunanje države opredelijo do osvobodilnih gibanj
→ Gre za vprašanje legitimnosti ali nelegitimnosti
→ Na začetku gre za vstajnike, gverilce, ki se borijo proti vladi; potem jim MS prizna, da se borijo za pravične cilje → postanejo osvobodilno gibanje

* **Transnacionalna podjetja (multinacionalke):**

→ Sedež imajo v eni državi, podružnice v drugih državah (ponekod imajo zelo veliko vlogo in lahko izsiljujejo državo); delujejo prek meja države
→ Podjetje trguje s hčerinsko družbo, ne pa z državami (tako so se uspele izmuzniti nadzoru države – utaja davkov)

* **Politične stranke:**

→ Stranke se povezujejo v mednarodne internacionale

* **Katoliška cerkev**

* **Posameznik**

* **Skupine pritiska**

3. POJEM MS

- ⇒ MS je skupnost držav in drugih subjektov v MŽ in odnosov med njimi.
- ⇒ Definicija: subjekti delujejo v nekem okviru, ki ga ustvarjajo neki dejavniki. Ti subjekti vstopajo v medsebojne odnose, ki jih urejajo norme.

4. ODNOSI MED SUBJEKTI

- Odnose med subjekti regulirajo norme (predvsem norme MP).
- Odnosi med subjekti so lahko kooperativni ali konfliktni.

5. OBJEKTIVNI FAKTORJI

- **geografski položaj države**
 - * otoška lega VB je objektivno dejstvo, ki skozi zgodovino vpliva na MO
 - * prostor: pomemben pri ZP; v preteklosti tisti dejavnik, ki je povzročal konflikte med državami
 - * podnebje: več hipotez o vplivu podnebja
 - * koncept geopolitike (psevdoznanost, ki pravi, da geografska determinanta bistveno vpliva na porazdelitev moči v MO)
- **razlike v tehnološkem razvoju:**

- * pomemben vpliv razkroja fevdalizma (smodniška revolucija)
- * razvoj komunikacij omogoči, da se svet poenoti
- * nastanek problemov: ekološki problem, izkoriščanje oceanov
- **demografska problematika:**
 - * veliko število prebivalstva začne koristiti takrat, ko doseže neko razvojno točko.
 - * Pomembno je tudi število aktivnega prebivalstva, izobrazba prebivalstva
- **stopnja gospodarskega razvoja**
- **geopolitična struktura**
- **ideologija:**
 - * Države v svojih ZP zasledujejo neke cilje in vrednote. Cilji so včasih eksplicitno zapisani, včasih pa se prilagajajo nacionalnim interesom
 - * V MO v zgodovini obstajajo tudi ideologije, ki so imele globalne ambicije: komunizem, nacionalistične ZP

2. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI MS

- MS je specifična skupnost. Ali MS sploh je skupnost?
 - * Specifičnost je posledica njene strukture, njenih najpomembnejših subjektov (držav).
 - * Države imajo specifično lastnost – so suverene.

1. SUVERENOST

- Bistvena značilnost države: nad njo ni nobene druge (pravne) oblasti.
- Suverenost je predvsem pravna kategorija.
- Če neka entiteta nima te lastnosti, ni država!
- Pred suverenostjo obstaja predpostavka o vrhovnosti cesarja, ki pade v obdobju 30-letne vojne
- V realnosti države ljubosumno branijo to lastnost.
- Suverenost je teoretično opredeljena že od Machiavellija dalje.
- V MS ni mesta za nek centralni organ, ki bi določal pravila, ki bi jih države morale spoštovati.
 - * Odnosi med državami so odnosi med suverenimi državami
 - * V MS ni zakonodajalca, ki bi postavljale zakone
 - * Za norme MS skrbijo države same
- Suverenost je v MS garant za avtonomijo in enakopravnost med državami
- MS je skupnost, vendar le rahlo povezana.
- V sodobnem MŽ je vedno več interesov, ki so vsem državam skupni (ekonomski, mirovni, varnostni ...).
 - * Ta korpus interesov, ki so skupni, prinaša v MS večjo kohezivnost – MS je vse bolj skupnost

2. RELATIVNO MAJHNO ŠTEVILO SUBJEKTOV MS

- Število subjektov: cca. 190
- Med subjekti obstajajo velike razlike, ki vplivajo na MŽ: moč, velikost, stalnost članstva v mednarodnih organizacijah ...
- V MŽ velja predpostavka, da so vse države suverene in enake
 - * V stvarnem življenju ta predpostavka ne velja vedno

- * Uveljavlja se skupina vodilnih držav, ki usmerjajo MŽ

3. SPECIFIČNI ODNOSI V MS

- Prevladuje kooperativna narava odnosov
- Vendar obstajajo tudi konfliktni odnosi – vojna (prav tako regulirana s pravili – pravila vojnega prava)

4. NAČIN ORGANIZIRANOSTI MS

- Ni organov z nadnacionalnimi kompetencami.
- Vse organe postavijo države same, so izraz volje držav (tudi obseg njihovih funkcij je izraz volje držav) → deluje na principu soglasja
- Primer: Evropska komisija (lahko ukazuje državam: določa način proizvodnje, določa norme, ki so jih članice dolžne spoštovati; akti, ki jih sprejme, so v bistvu priporočila in ne obveznosti; zavezujoči so lahko le po poglavju 7)
 - Poglavje 7: Ko gre za ogrožanje miru, kršenje norm, lahko VS OZN sprejme sklepe, ki so za članice obvezujoči.

3. HISTORIČNE ZNAČILNOSTI MS

- Tipi MS glede na :

1. OBSEG MS

- Regionalne MS: do 20. stoletja so to vse MS
 - * rahli odnosi
 - * intenzivnejši odnosi le v primeru vojne
- Univerzalne MS: v 20. stoletju
 - * Prvi poizkus nastanka zavezniških odnosov: francoski kralj FrancI. v 16. stoletju poskusi vzpostaviti zavezništvo s Turki
 - * Pogoji za univerzalno MS:
 - Evropska kolonialna odkritja
 - Evropska kolonialna ekspanzija, ki vodi do razpadanja kolonialnih imperijev
 - razširitev evropskih tradicij, civilizacijskih vrednot
 - posledica: svetovni trg kot svetovna povezava (ne pa odprta evropska civilizacija), komunikacijska povezanost
 - Poteka proces dekolonizacije: nastanejo nove države, ki formalno vstopajo v MS
 - ⇒ MS postane univerzalna (zajema ves svet, vse države)
 - V okviru MS opazamo tudi regionalne kulture, povezave, grupacije

2. TIP, ŠTEVILO oziroma VRSTO SUBJEKTOV

- MS je lahko skozi različna obdobja različna
 - * Primer: grška MS, kitajska MS, Indija; evropska MS preraste v svetovno MS skozi proces dekolonizacije
 - * Evropska MS:
 - neorganizirana, multipolarna MS do obdobja Svete alianse (prva rahla povezanost)
 - evropski koncert velikih sil (do 1. svetovne vojne): rahla povezanost, načelo enakopravnosti je zanikano
 - po 1. svetovni vojni: organizirana multipolarna MS (EU)
 - po 2. svetovni vojni: organizirana bipolarna MS (2 bloka)

- danes: organizirana, multipolarna MS s primesmi enega hegemona
- Ko določena MS pride v položaj, ko ena od članic uveljavlja hegemonijo, ne moremo več govoriti o MS ⇒ MS preraste v imperij
- Evropa do Westfalskega mira sloni na pravni predpostavki Svetorimskega nemškega imperija ⇒ nato postane ES multipolarna, temelji na predpostavki suverenih držav
- V MS so med subjekti večje ali manjše razlike v odnosu do moči, stopnje razvoja (razporeditev moči subjektov)
 - * Hipoteza: če je moč približno enakomerno razporejena, ali bodo med članicami MS odnosi enakopravnosti, ali bodo razmere stabilne ali ne
 - ⇒ v položaju, ko je moč približno enakomerno razporejena, so odnosi med subjekti demokratični, enakopravni in je stopnja stabilnosti MS visoka. Če moč ni enakomerno razporejena, gre za obdobje nedemokratičnosti in velike nestabilnosti ⇒ opazne so tendence po prevladi
- MS je lahko v določenem obdobju enovita ali pa je razcepljena
 - * Danes je MS po svoji družbeni vsebini enotna
 - * Z oktobrsko revolucijo (1917) se je MS razcepila na 2 ideji: demokratični liberalizem in marksizem, komunizem
 - * Teze: opravka imamo z 2 MS, ki med seboj koeksistirata, znotraj pa sta si zelo različni; med blokoma veljajo načela enakopravnosti, znotraj blokov pa načela socialističnega
- Vrste subjektov:
 - * po vestfalskem miru: MS tvorijo le suverene države
 - * sodobna MS: suverene države + subjekti
 - * hipoteza: v MS, kjer učinkujejo tudi drugi subjekti, so odnosi bolj kooperativni, kompleksni in s tem bolj stabilni

3. ZNAČILNOST ODNOSOV

- MS se ločijo glede na intenziteto odnosov
 - * pretekle MS: intenziteta je majhna, rudimentarne diplomacije (odnosi med državami, vladarji)
 - * sodobna MS: globalizacija oziroma internacionalizacija življenja ⇒ visoka intenziteta odnosov v MS (promet, znanost, izobraževanje ...; tudi nedržavni, nevladni odnosi)
- skupni interesi današnje MS potrjujejo MS kot skupnost
- v preteklosti so bili prevladujočo konfliktni odnosi (sklepanje zavezništev ...); v sodobni MS prevladujejo kooperativni odnosi
 - * MS je skupnost
 - * Konfliktni odnosi in vojne so izjema
- V preteklosti so bili MO bilateralni (dvostranski); danes poleg bilateralnih prevladujejo multilateralni odnosi (hkratni odnosi med več subjekti)

4. NORME, KI UREJAJO ODNOSE V MS

- V preteklih obdobjih ne moremo govoriti o sistemu norm, ki bi urejale odnose v MS
 - * Obstajajo že posamezna pravila (azil, arbitraža ...), a to ni sistem pravil
- Po vestfalskem kongresu nastaja potreba po reguliranju odnosov – potreba po sistemu mednarodnega prava
 - * Prva teoretska dela o MP, ki začnejo sistematizirati norme in obnašanja

- * Še vedno gre za posamezna pravila znotraj evropske MS, za druge države ta pravila niso veljala.
- * Vodenje vojne, katera vojna je pravična, pravila o diplomatskih odnosih
- 1815: dunajska konvencija o mednarodnem diplomatskem pravu
 - * prvi poskus kodifikacije
 - * delna uzakonitev pravil MP
 - * nikoli ni prišlo do kodifikacije MP: obstaja vrsta aktov, ki predstavljajo pravila MP
- danes:
 - * intenziteta MO zahteva vse več pravil, zato iz posamičnih pravil postopoma nastaja MP kot sistem (preraščanje v sistem)
 - * hkrati s tem preraščanjem posameznih pravil pa postopoma prerašča evropsko MP v svetovno MP, ki pa je vseeno večinoma utemeljeno na evropskih pravnih principih (univerzalizacija)
 - primer: Haaško mednarodno sodišče, Evropsko sodišče za človekove pravice v Strassbourgu
 - * zlasti po 1. svetovni vojni imamo intenziven razvoj pravil ⇒ ne gre le za urejanje odnosov med državami, ampak tudi nastajajo pravila obveznosti držav do posameznika in posameznih skupin (humanitarno MP, MP o človekovih pravicah)
- v sistemu MP ni pravnega dejanja, ki bi bilo pravno nevtrarno: ali je v skladu s pravom ali pa je v nasprotju z njim

5. STOPNJO ORGANIZIRANOSTI

- Vse MS so do 20. stoletja neorganizirane (brez organov)
- Prvi zametki organiziranosti MS so kongresi (vestfalski, dunajski, pariški, uttrechtski ...) in Sveta aliansa (ki temelji na principu legitimitete in razmerja moči)
- Obdobju evropskega miru in stabilnosti (1815-48) sledi koncert evropskih velikih sil (VB, Francija, Rusija, Nemčija, Avstrija), ki prav tako temelji na občasnih srečanjih
- 1865-2. sv. vojne: še ni prave organiziranosti, le periodična mednarodna srečanja diplomatov
- prava organiziranost MS šele z nastankom Društva narodov in OZN (1945).
 - * Nastanek teh organizacij spremlja nastanek in pojav drugih mednarodnih organizacij (univerzalnih in regionalnih) ⇒ stalni organi, vnaprej določena pravila obnašanja
- Značilnost naše epohe je, da imamo MŽ organizirano na zelo širok način in da se to MŽ izraža skozi stotine mednarodnih organizacij (vse to je posledica napredka v človeškem življenju, tehnologiji ...).

4. SODOBNA MS

- Značilnosti sodobne MS in njene strukture:
 - * Univerzalna, svetovna, globalna MS
 - * Poleg suverenih držav so še drugi akterji, subjekti, ki so prav tako pomembni
 - * Gre za izredno veliko in naraščajočo intenziteto odnosov med državami
 - * V ospredju so odnosi kooperacije in ne konfliktov
 - Uporaba oborožene sile je možna le izjemoma: pravica do samoobrambe, sklep VS OZN po poglavju 7, humanitarni poseg, pravica do samoodločbe
 - * Obstoj številnih mednarodnih organizacij (temelj je OZN)
- Skupna značilnost vseh MS: najpomembnejši subjekti so suverene države z vsemi konsekvencami, ki iz suverenosti izhajajo

- * Norme MP še vedno upravljajo norme med suverenimi državami – ni norm, ki bi države silile, ni organov nad državami
- * So sankcije, vendar niso centralno organizirane; so neorganizirane in odvisne od volje držav
- Definicija:
 - * Sodobna MS je skupnost suverenih držav, mednarodnih organizacij in drugih, tudi nedržavnih subjektov v MŽ, odnosov med temi subjekti, ki so pretežno kooperativni in pestri, norm MP, ki je pravni sistem, specifičen po svoji naravi in ki pretežno ureja odnose med državami in tudi drugimi subjekti v MS.
- Impulzi, ki povzročili vzpon Evrope:
 - * renesančne misli
 - * geografska odkritja
 - * iznajdbe
 - * pojav proizvodnje za trg ⇒ vzpon trgovine, menjave
 - * odprava fevdalnih barier
 - * nastajanje držav
 - * kolonializem
 - * širjenje evropskih idej (kapitalizem, ideje francoske revolucije, britanska parlamentarna demokracija)

⇒ v 19. in 20. stoletju se je svet povezal v celoto, se integriral (na temelju evropske civilizacije; evropski vrednostni sistem)
- vsebinske karakteristike sodobne MS po letu 1945:
 - * bipolarna MS (2 centra moči); prevladuje ravnotežje sil
 - * vseeno je 1 MS (ni razpadla na drugo MS, ki bi samo koeksistirala - socialistična)
 - * protislovje sever-jug je potisnjeno ob stran, a postaja vedno večje
 - * obstoj nuklearnega orožja in drugega orožja za množično uničenje
 - * obstoj OZN
 - * simbolni padec berlinskega zidu ⇒ novo prestrukturiranje MS (bipolarnosti, ideološke razcepljenosti ...)
 - * še vedno smo v dobi tranzicije . iskanje novega modela MŽ (novi mednarodni red, ki še ni oblikovan)
 - pojavijo se možnosti, da bi lahko OZN bolj učinkovito delovala ⇒ nove možnosti za delovanje sistema OZN (nekateri elementi tega se pojavljajo že zdaj – veto ni več praksa)
 - kaže se polarizacija: Zda pričakujejo, da se bo OZN prilagodila njim
 - * prihodnost MS: le forma koncerta evropskih sil ali pa tendence po enakosti in tendence po hegemoniji ZDA.

4. POJEM DRŽAVE

- V MŽ so med državami velike razlike: v velikosti, notranji organiziranosti, razporeditvi moči med razredi in družbenimi skupinami, v moči države ...
- Priznanje države je diskrecijski akt vsake države (država sama se odloči, katero državo bo priznala) – priznanje je lahko de jure ali de facto.
- Država preneha obstajati, ko je uničena državna oblast (=debelacija).

(A) KONSTITUTIVNI ELEMENTI DRŽAVE:

1. SUVERENA, VRHOVNA ORGANIZACIJA OBLASTI (= EFEKTIVNA OBLAST)

- Bistvo suverenosti, ki je pravna in faktična predpostavka vsake države, je njena vrhovnost (dejstvo, da ni podrejena nobeni višji oblasti).
- Kadar se pravna predpostavka suverenosti ujema z dejanskim stanjem, ni problema; če pa se pravna predpostavka ne ujema z dejanskim stanjem, nastane vprašanje, ali sploh lahko govorimo o suverenosti
 - * Primer kvazisuverenosti: palestinska oblast na Zahodnem bregu in v Gazi; Tajvan (faktično je suverena država, obstoji pa pravna predpostavka - Kitajska)
- V nekem smislu vedno prevlada in je odločujoča pravna predpostavka; ko pa gre za neko nejasno stanje, prevlada faktična predpostavka in dobi svojo pravno obliko
- Koncept suverene države je v Evropi nastal po vestfalskem kongresu, po 30-letni vojni in še danes nesporno velja

2. TERITORIJI ALI OZEMLJE

- V preteklosti ima teritorij mnogo večji vpliv ⇒ bil je najpomembnejša komponenta moči neke države
 - * Vpliv na zagotavljanje varnosti, zagotavljanje in ustvarjanje tržišča in različnih naravnih virov
 - * Delovanje države je bilo predvsem usmerjeno v širjenje ozemlja (vojne) – težnja po zagotovitvi čim večje moči skozi širjenje in osvajanje novih ozemelj ⇒ kolonialne ekspanzije evropskih sil (zagotavljanje bogastva eksotičnih narodov), nadzor nad tržišči in tržna ekspanzija, zavarovanje poti do ključnih tržišč
- Danes:
 - * Svetovno tržišče, ki omogoča dostop do novih trgov, vendar ne s pomočjo vojn
 - * Izkoriščanje in dostop do virov je veliko cenejše
 - * Teritorij je tudi iz vidika varnosti izgubil svojo veljavo in je močno stopil v ozadje v MŽ
 - * Po drugi strani pa ni docela brez pomena, predvsem v kombinaciji s kvaliteto teritorija, številnega in kvalitetnega prebivalstva in stopnjo gospodarske in tehnološke razvitosti
- Teritorij države je lahko z vidika notranjepolitičnih razmerij pomembno vprašanje
- Kvaliteta teritorija:
 - * kvaliteta teritorija
 - * lega ozemlja
 - * konfiguracija, omejenost z bolj ali manj naravnimi mejami, gospodarska razvitost
- naravna bogastva:
 - * so še danes lahko pomemben del moči neke države, saj država ni odvisna od kriz na svetovnem trgu in si zato lahko privoščiti svoj lasten razvoj (avtarktičen razvoj)
 - primer: SZ, Kitajska
 - Slovenija si svojega razvoja ne more privoščiti, saj nimamo dovolj naravnih virov
 - Enostranska vpetost Slovenije v svetovni trg: izrazito izvozna ekonomija
 - Slovenija je vedno v dilemi, do katere stopnje se odpreti oziroma zaščititi
 - Ugodna lega

- Kvalitetna, kvalificirana delovna sila
- Visok življenjski standard: Slovenija je presegla fazo, ko določene sloje prebivalstva zadene huda revščina
- Slovenija je odprta, sprejela je zahodni način življenja (tekmovalnost)
- Izčrpanost naravnih virov, pomanjkanje surovin
 - ⇒ za Slovenijo je pomemben prostor JV od nas
- * za zagotovitev lastnih virov in tržišč so države vodile posebno politiko (VB: kolonije)
- * naravna bogastva po eni strani krepijo moč države, po drugi strani pa šibko državo s strateškimi surovinami prav kmalu oblegajo druge države, ki se borijo za svoj vpliv na državo (Kuvajt)
- * naravna bogastva so strateško pomembna v določeni fazi zgodovinskega razvoja (premog, dišave, nafta)
- * MO se lahko vrtijo okrog vprašanja razpolaganja s strateškimi naravnimi viri
- * Voda je eden najpomembnejših naravnih virov
 - Energija, namakanje
 - Pogosto razlog za meddržavne spore (voda Nila)
- S posebnimi ukrepi poskušajo države pospešiti lastno proizvodnjo hrane (problem cene)
 - * Eden najtežjih problemov WTO in EU
 - * Problem notranjepolitičnih pritiskov kmetov
 - * Ali uvožena hrana ali dražje življenje?
 - * Pomoč domačemu kmetijstvu
- Lega ozemlja:
 - * Problem klime, klimatskih pogojev
 - * Dostopnost do morja, trgovskih poti
 - * Klima je imela velik pomen tudi za tip evropske civilizacije
 - * Land-lock states: države brez dostopa na morje; posreden dostop do morja – rešuje se z regionalnimi aranžmaji, pravica do pomorske zastave
 - Slovenija ima pravico dostopa do morja, četudi nima dostopa do odprtega morja. Dostop ima preko obalnega morja druge države (Hrvaške, Italije). Za Slovenijo je zelo pomemben neoviran dostop do morja (ureditev in vzdrževanje odnosov s Hrvaško je poglaviti cilj slovenske politike)
 - * Dostop do morja je bil povod za mnoge vojne; delno tudi za 1. svetovno vojno
 - * Specifično vlogo in pomen ima v zgodovini tudi otoška lega Anglije (neposredno varstvo pred opustošenjem)
 - Usmeritev na morje (prevlada na svetovnih morjih, angleška imperialna politika)
 - razvoj MO
 - Vzdrževanje pomorske oborožene sile je bilo finančno ceneje kot vzdrževanje kopenske vojske
 - Tehnica ravnotežja evropskih sil
 - Anglija ni bila nikoli sama prevladujoča sila; vendar ima dominantno vlogo (spretna diplomacija); s tem je preprečila, da bi druge države ogrozile njen dominantni položaj na odprtem morju
 - * Otoška lega je pomembna tudi za Japonsko
 - 1860 se je Japonska prisiljena odpreti ameriškemu vplivu
 - japonska zgradi močno floto, da ni nadzorovala odliv surovin iz države
 - * primer otoške lege je tudi ZDA

- omogoča Monroejevo doktrino (1823:»Ameriko Amerikancem«); ne tolerirajo obnavljanja kolonialnega sistema
- Zda posega v evropske zadeve le, če gre za njihove interese
- Otoška lega prepreči velikanske izdatke za vojsko
- Za evropske konflikte so se odločali pozno – podobno
- * Poseben pomen ima tudi centralna lega (Nemčijo postavi v položaj pretendenta na evropsko hegemonijo)
- * Logična tendenca centralnih sil je vzpostavitev hegemonije; interes otoških držav pa je to hegemonijo preprečiti ⇒ na globalni ravni je to igra med kontinentalnimi in otoškimi državami
- V večini primerov je teritorij države celovit
 - * Enklava: ozemlje neke države, ki pripada neki drugi državi
 - * Eksklava: teritorij neke države, ki je ločen od nje
- Lega ob prometnih poteh (Portugalska = prva kolonialistka)
- Strateško pomembna lega države (Bospor, Dardanele ... = pivotarstates: Egipt, Nigerija, Turčija, Indonezija)
- Za varnost je pomembna dostopnost ozemlja oziroma konfiguracija ozemlja
 - * Naravne meje: državo od drugih držav razmejujejo naravne ovire: gorovje, reke ...
 - V preteklosti so si države prizadevale za naravne meje
 - * Umetne meje: potekajo ne glede na naravno konfiguracijo: primer – kolonialne meje v Afriki ...
 - * Težnja 19. stoletja: težnja po nacionalnih državah (Slovenija: majniška deklaracija)
 - Danes je to preživeto.
 - * Meje držav so določene z mednarodnimi pogodbami; izjemoma pa se lahko določajo s sklepi mednarodnih instanc (Izrael: sklep resolucije ZN)
 - Velja načelo efektivne oblasti: meja poteka tam, do koder je zmožna neka država še efektivno delovati
 - Naše meje so določene z mednarodnimi pogodbami: rapalska pogodba, pariška pogodba, osimska pogodba, trianonska pogodba, saintgermainska pogodba
 - * Nekoč se je določalo mejo tudi s simbolnimi dejanji
- Ko se potegnejo meje in ni mogoče zagotoviti, da bi potekale v skladu z etničnimi mejami, nastanejo etnične manjšine
 - * Verske manjšine: princip, da morajo tudi druge vere v državi uživati minimalne pravice – zaščita manjšin
 - * Narodne manjšine: Italijani na Primorskem, Albanci na Kosovu
 - * Etnične manjšine: Romi (ne čutijo pripadnosti narodu)
- Po 1. svetovni vojni je ideja nacionalne države na višku. Pokaže se, da mej v Evropi ni mogoče postaviti tako, da se bodo ujemale z narodnostnimi mejami ⇒ na določenih področjih so deli narodov ostali v mejah tujerodne države → zagotoviti jim je treba varstvo pred diskriminacijo in varstvo določenih pozitivnih, dodatnih pravic (šolstvo, dvojezičnost ...), ki pripadnikom manjšin dejansko omogočijo nediskriminacijo
 - * Varstvo manjšin je omogočilo Društvo narodov, vendar ne funkcionira dobro
 - * Po zmagi Zahoda v hladni vojni se pojavijo tendence po restavraciji nekdanjega položaja in vračanja premoženja (denacionalizacija) teh manjšin (Nemci v Sloveniji)
- Po 2. svetovni vojni problematika nemške manjšine doživi feedback:

- * V ospredje stopi izrazito negativno človeško varstvo – načelo nediskriminacije, varstvo splošnih človekovih pravic, ki gre vsakomur → le varstvo manjšin vodi v konflikte.
- * Kasneje se vrne pojmovanje, da ima manjšina pravico po posebnih pravicah: splošno varstvo človekovih pravic + manjšinsko varstvo v določenih primerih.

3. PREBIVALSTVO

- Razlike glede kvantitete oziroma kvalitete prebivalstva.
- Tudi kvantiteta prebivalstva je sestavina moči neke države, vendar počasi stopa v ozadje.
- Kvalitativen vidik je prav tako pomemben:
 - * Prenaseljenost je šibka točka države → socialni problemi, problemi s hrano
- Demografska ekspanzija krni gospodarsko razvitost države (Mehika, Kosovo)
- Nekoč je bil problem prebivalstva gledan skozi malthusianske teorije, češ da bo svet v prihodnosti stradal; a so danes ljudje bolj prehranjeni, kot so bili nekoč
- Problem nastaja zaradi neenakomerne prebivalske eksplozije
- Kvaliteta prebivalstva:
 - * Struktura prebivalstva; izobraženci, kvalificirana delovna sila
 - * Glede na to, kako potekajo migracijska gibanja
 - * Zdravstveno stanje prebivalstva: podhranjenost, aids ...
 - * Pomembna je tudi patriotična zrelost (prebivalstvo, ki se zaveda, da gre za njegovo državo in njegove interese), zavzetost, spoznanje skupnega interesa ...
- Čimbolj enakomerna razporeditev prebivalstva
- Problem Slovenije: staranje prebivalstva (tudi na Švedskem, v Franciji, Nemčiji, Italiji ...)
- Idealno za moč države bi bilo prebivalstvo, ki bi bilo izobraženo, pretežno homogeno, patriotično, razvito, enakomerno poseljeno, kvalificirano ⇒ stabilnost države, varnost pred notranjimi krizami na daljši rok

⇒ h kriterijem za obstoj države štejemo tudi sposobnost vstopanja v odnose z drugimi državami

2. STOPNJA RAZVITOSTI

- Mera: BDP na prebivalca (bruto družbeni proizvod na prebivalca)
 - * BDP \$5.000 na prebivalca zagotavlja nek normalen stabilen gospodarski razvoj
 - * BDP \$10.000 na prebivalca: država je na pragu razvitosti, države ji ne dajejo več nepovratne finančne pomoči
- Razlike med državami se še večajo, naraščajo
- Velika rast: nad 5% na leto; hitra rast: 3-4% na leto (tudi Slovenija); negativna rast: pod 2% na leto
- V Sloveniji prebivalstvo ne raste, BDP pa se povečuje:
 - * Lani in letos bomo presegli BDP na prebivalca, kakršnega smo imeli pred razpadom Jugoslavije (le 3 države v tranziciji)
- Nekatero ekonomije rastejo spektakularno (Kitajska)
- Razlike v razvitosti so temelj odnosov odvisnosti (v socioekonomskem smislu)

1. STRUKTURA GOSPODARSTVA

- Pomembna za oceno razvitosti države
- Računalniška, komunikacijska oprema, biotehnologija, vesoljska in letalska tehnologija, kemija, farmacija → njihov razvoj zahteva veliko znanosti (znanja) in inovativnosti

- Dominantna vloga dolarja v mednarodnih financah → dominantna moč ZDA

2. FAKTORJI RAZVITOSTI

- BDP
 - Stopnja pismenosti, izobraženosti prebivalstva
 - Stopnja preživetja
 - Umrljivost dojenčkov
 - Odstotek prebivalstva določene starostne skupine, ki je vpisan v srednje šole
- ⇒ protislovja, prepadi med državami se večajo

3. STRUKTURA BDP

- Delež primarnega, sekundarnega sektorja
- V visoko razviti svet sodijo zahodna Evropa, ZDA, Kanada, Japonska (OECD)

3. DRUGE RAZLIKE MED DRŽAVAMI

1. ORGANIZIRANJE OBLASTI

- Centralistično organiziranje oblasti (Francija)
- Teritorialna avtonomija
 - * Na avtonomne dele države se prenese vrsta državnih pristojnosti
 - * Federacija: visoka stopnja avtonomnosti
 - Federalne enote opravljajo tudi državno funkcijo: lastna zakonodaja ...
 - Federacija je le ena država, en subjekt (temelji na ustavi); konfederacija je več držav, več entitet (odnosi temeljijo na mednarodni pogodbi)
 - Do kje sežejo pristojnosti federalnih enot v zunanji politiki?

2. IDEOLOŠKA NARAVNANOST

- Vpliv na evropske MO po vstopu Rusije v oktobrsko revolucijo, v letu 1945, ko je prišlo do blokvske razdelitve
 - * 2 bloka: kapitalistični in komunistični – 2 svetova v obstoječi MS
- Razpad bipolarnega sistema → nova kultura, novi val samoodločbe (baza helsinške sklepne listine)
- Samoodločba je univerzalen princip: gre vsem narodom, tudi narodom v Evropi
- MS se formira v svetovni kongres velikih sil s prevlado ene. Prevladuje zahodnoevropski demokratični parlamentarni tip družbe (k temu težijo vse države) – evropski demokratični liberalizem

3. NOTRANJA UREDITEV DRŽAVE

- Pogoj za stabilnost države (skupaj z razvitostjo)
- Država, ki je notranje razvrana, je šibka, četudi je velika (Rusija)
- Stabilne države so na visoki stopnji razvitosti demokratične, z razvojno dinamiko

4. SLOVENIJA

- Sodi v krog stabilnih držav
- BDP: \$10.000 na prebivalca
- Na najnižji stopnji razvitosti držav
- Demokracija

- Majhna po prebivalstvu
- Gospodarsko stabilna; relativno gospodarsko razvita država

5. MOČ DRŽAV

- Značilnosti držav so komponente moči držav
- Moč je odvisna od ozemlja, razvitosti, stabilnosti držav
- Vojaška moč in moč v MS
- Z močjo prvenstveno mislimo vojaško moč
- V nestabilni državi bo vojska nemotivirana, demoralizirana – šibka
- Patriotična osveščenost prebivalstva je pomemben faktor
 - * Predvsem se mora svoje odgovornosti zavedati elita, ki vodi državo: biti mora sposobna dojeti narodni interes
- V preteklosti je bila vojaška moč najpomembnejši element državne moči, danes to ni več tako očitno
- V sodobni MS je vojaška moč še vedno pomembna, a je uporaba sile načeloma prepovedana (OZN); dopustna je le v določenih primerih = je relativizirana
 - * Uporaba sile je v MO omejena oziroma prepovedana (moralni razlogi)
 - * Uporaba sile je omejena tudi iz faktičnih razlogov (finance)
 - * Uporaba sile je zelo tvegana zadeva – nikoli ne vemo, kakšen bo rezultat, konec; tvegano tudi na domači politični sceni (Vietnam)
- ⇒ zato se države k uporabi sile zatekajo zelo zadržano
- Moč države danes razumemo kot celoto vseh sestavin njene moči. Od moči države je odvisen njen dejanski položaj v MS, včasih pa tudi njen formalni položaj
- Moč države in mednarodni položaj neke države se skozi zgodovino spreminja (Turčija, Poljska)
- Država, ki razpolaga z velikimi potenciali, se bo po krizi in zatonu relativno hitro vrnila v tok velikih držav (ZDA, Kitajska, Rusija). Eksistenca take države in naroda ni pravzaprav nikoli ogrožena v svojem bistvu
- Ne glede na kategorizacijo: realnost MŽ je, da zgodovina MO poteka pod taktirko skupine najbolj močnih držav, kljub pravno - formalni enakopravnosti vseh držav MS

1. UPORABA NUKLEARNEGA OROŽJA

- (ne)uporaba tega orožja: ravnotežje strahu
- doktrina masovnega povračila → fleksibilno povračilo
- predpostavka, da če bo nuklearno vojno sprožila ena od sil in v svojem napadu uničila 90% sovražnikovih sil, mora biti preostalih 10% še vedno smrtonosnih
- NATO se noče odreči nuklearnemu orožju

2. DRŽAVE Z VELIKO MOČJO

- Večja možnost usmerjanja mednarodnih pogajanj v skladu z lastnimi interesi
- Na razpolago imajo širok spekter sredstev: od uporabe sile do velike propagandne mašinerije, diplomacije
- Močne države svojo varnost uresničujejo s krepitvijo lastne moči, ustvarjanjem zavezništev in koalicij ter z možnostjo izvajanja pritiska in dajanja nagrad

3. MAJHNE, ŠIBKE DRŽAVE

- Pri uporabi sredstev za zagotavljanje lastne varnosti so veliko bolj omejene
- Veliko bolj so odvisne od drugih držav in mednarodnega okolja

- Krepitev moči (tudi vojaške) je omejena v političnih učinkih in finančnem smislu
- Zelo težko zdržijo oboroževalno tekmo, če jo enkrat sprožijo (SZ)
- Varnost in nacionalne cilje morajo uresničevati predvsem s spretnim prilagajanjem na svetovne tokove in z dobrimi odnosi s svojimi sosedi.
- Preprečiti morajo svojo lastno izolacijo in aktivno iskati sodelovanje s partnerji, ki so zanje interesantni in imajo podobne interese (zavezništva)
- Temeljne postavke za varnost šibke države:
 - * urejeni odnosi s sosedi
 - * zavezništva
 - * notranja stabilnost
 - * lastna moč
 - * močan zaveznik

4. KATEGORIZACIJA DRŽAV GLEDE NA NJIHOVO MOČ:

- Velesile: Tiste ključne države, ki so usmerjale okolje v MŽ
 - * Do 1. svetovne vojne: velike države z močno vojsko, velikim prebivalstvom, solidnimi financami, visoko morsko mornarico, kolonialnimi posestmi
 - * Po vestfalskem kongresu so bile nekatere države vseskozi članice velesil: Anglija, Francija, Rusija, Avstrija (do 1918), Prusija in Nemčija
 - * Obdobje po 1. svetovni vojni: velesile so bile zmagovite sile + Nemčija
 - * Po letu 1945: velesile so stalne članice VS OZN (ZDA, VB, Francija, SZ, Kitajska) – pravno fiksirano stanje, formalno določen status
- Supersili: SZ in ZDA
 - * Neformalni status
 - * Velike države, voditeljice ideoloških blokov, z veliko količino arzenala, biološkega orožja in z globalno sposobnostjo reagirati
 - * Po definiciji so kompleksna supersila le ZDA (velika vojaška, gospodarska, finančna in tehnična moč, ki ji SZ ni kos)
 - * To obdobje že nosi značilnosti sedanjega obdobja, kjer so Zda v zelo izpostavljenem položaju: diktirajo MO
- Nuklearne sile:
 - * Države, ki razpolagajo z nuklearnim orožjem: Rusija, ZDA, VB, Francija, Kitajska, Indija ...
 - * Imajo večje število jedrskih glav, so že izvedle jedrske poskuse, imajo sredstvo prenosa
- Pivotarstates:
 - * Indonezija, Indija, južna Afrika, Brazilija, Argentina, Mehika, Egipt, Turčija, Nigerija ...
 - * Vloga regionalne sile.
 - * Dominantni položaj v določeni regiji.
- Nemčija, Japonska
 - * Obe državi sta med prvimi ekonomskimi silami na svetu, vojaško precej pomembni
 - * Politično zapostavljeni zaradi posledic 2. svetovne vojne (ustanovitev OZN proti premaganim državam 2. svetovne vojne)
 - * Debata o reformi VS OZN – kot rezultat sprememb v svetu
- G7:
 - * Na področju gospodarstva so to najpomembnejše države

- * Vse bolj posegajo na politično področje
- * ZDA, Kanada, Japonska, Francija, Nemčija, Italija, Rusija
- Skupina 77:
 - * Države v razvoju; več kot 77 držav
 - * Specifičen status v mednarodnih organizacijah
 - * Objektivni kriteriji: BDP, stopnja umrljivosti, preživetja ...
- Najbolj revne države:
 - * Poseben status v mednarodnih finančnih institucijah: nepovratna sredstva
- Neuvrščene države:
 - * Princip neuvrščenosti, miroljubne koeksistence
 - * 103 članice + opazovalci, gosti
- minidržave:
 - * vprašanje, če sploh so države, če gre za suverene entitete
 - * Andora, Monako, San Marino, Liechtenstein
- Pariah države:
 - * Problematične države
 - * Tiste države, ki po ameriških ocenah podpirajo mednarodni terorizem
 - * Izpostavljene določenim omejitvam (ne morejo dobiti kreditov ...)
 - * Irak, Libija, Sudan, Kuba, Sirija, Iran
- Land-lock states:
 - * Nimajo dostopa do morja, a jim je MS podelila določene pravice tudi na morju

6. RAZLIKOVANJE DRŽAV GLEDE NA NJIHOV NASTANEK, VSTOP V MS

- Načeloma so vse države enakopravne in imajo iste pravice in dolžnosti
- Vsaka nova država ima vrsto problemov, ki so novi ta to državo:
 - * Problem priznanja drugih držav
 - Država nima konstitutivnih, ampak le deklarativne učinke.
 - Konstitutivni učinki: tudi, če država ni priznana, je še vedno država, če le ima 3 konstitutivne elemente.
 - Deklarativni učinki: država ima odnose z drugimi državami, odprejo se ji vrata za vstop v mednarodne organizacije
 - * Problem vstopa v mednarodne organizacije (OZN ...)
 - * Ureditev vprašanja sukcesije (nasledstva): državne meje, državljanstvo, dolgovi, premoženje, status v mednarodni organizaciji ...
- ⇒ te težave novo državo na nek način hendikepirajo, dokler jih ne uredi.
- Življenje v MS se giblje k vse več svobode in enakopravnosti
- 2 procesa, ki sta med seboj tesno povezana:
 - * proces združevanja, integracija narodov (na bazi svobodne volje): EU
 - * tendenca po razbijanju večjih držav, prisilnih entitet: Kitajska, Indija ⇒ zato, da se ustvarijo pogoji za svobodno združevanje (povezava)

1. TRADICIONALNE VS. NOVE DRŽAVE

- Tradicionalne države:
 - * Svojo kontinuiteto vlečejo skozi stoletja, tisočletja.

- * Sem štejemo tudi zgodovinske države, ki v določenih obdobjih niso obstajale, a jih vseeno razumemo kot državne entitete (Poljska, Češka ...)
- Nove države:
 - * Nastajajo z združitvijo (Nemčija, Italija), odcepitvijo (Ukrajina), razpadom (Češka, Slovaška), razdružitvijo (Avstro-Ogrska)
 - * Jugoslavija: razpadla (večina evropskih držav in ZDA misli tako) oziroma je ZRJ nadaljevanje stare države, ostale so se odcepile
 - * Nastajajo v zgodovini v prelomnih obdobjih, vedno v okviru političnega postulata pravice narodov do samoodločbe ⇒ rušenje obstoječega mednarodnega pravnega reda = je zgodovinski proces, ki je potekal in še poteka (Tibetanci, Kurdi)
 - * Po drugi strani pa težnja po obstoječem redu = konflikt, ki se rešuje z realnim razmerjem družbenih sil (tista, ki prevlada, tista zmaga)
 - * V tem procesu se je samoodločba uveljavila tudi kot eden od temeljnih principov sodobnega MP, reda
 - Bistvo te pravice je, da se narod sam odloča o tem, ali hoče imeti lastno državo ali pa bo živel v skupni državi z drugimi narodi
 - Na konkretni ravni obstajajo zapleti glede te pravice. Zastavlja se vprašanje: ta pravica trči ob drug princip, princip suverenosti integritete držav
 - Ravnotežje: oba principa sta enakovredna, ni možno uporabljati enega do te mere, da ogrožamo drug princip. Če gre za državo, ki je legitimna, potem taka država lahko insistira, da je zagotovljena neka integriteta. Če pa je izraz dominacije enega naroda nad drugim, ni izraz demokratično izražene volje narodov, je vprašljiva njena legitimnost (tudi v pravni sferi prevlada pravica do samoodločbe)
 - Subjekt pravice do samoodločbe so vsi narodi. Vprašanje je, ali ima narodna manjšina pravico do samoodločbe v popolnem obsegu. V pravni sferi načeloma manjšinam ni priznana ta pravica. V primeru ogroženosti njene eksistence, kršenja človekovih pravic, pa lahko manjšina uveljavlja iz klasične, naravne, temeljne človekove pravice tudi to pravico

5. NEDRŽAVNI SUBJEKTI MO

- Z razvojem družbenih dejavnosti vstopajo v MO in pridobivajo pravice in dolžnosti
 - * Nekateri že skozi zgodovinska obdobja (Katoliška cerkev), multinacionalne korporacije šele v zadnjem času

1. TERITORIALNI NEDRŽAVNI SUBJEKTI

- Osvobodilna gibanja, vstajniki
- Delujejo na nekem teritoriju, posegajo v MO, niso pa države

2. NETERITORIALNI TRANSNACIONALNI AKTERJI

- Ne delujejo teritorialno, ampak globalno
- Nevladne organizacije, korporacije

3. VLADNE MEDNARODNE ORGANIZACIJE

- Članice so države; omogočajo utrip sodobnega življenja
- OZN, Svetovna zdravstvena organizacija, EU, Nato, UNESCO ...
- Nastale so večinoma po 2 SV; so temeljna značilnost sodobnega sveta
- Z njimi se presega suverenost držav; omogočajo transnacionalno reševanje problemov

- Najprej specializirane mednarodne organizacije (Svetovna poštna unija – konec 19. stoletja), tem so sledile splošne mednarodne organizacije
- konstitutivni elementi mednarodnih organizacij:
 - a.) ustanovijo jih države
 - b.) ustanovijo se sklenitvijo mednarodne pogodbe
 - c.) njihovo delovanje je zamišljeno kot stalno
 - d.) imajo lastno, po volji držav opredeljeno področje delovanje
 - e.) imajo subjektiviteto po MP
 - f.) sposobne so oblikovati lastno voljo, ki je kvalitativno drugačna od volje držav članic
- vrste mednarodnih organizacij:
 - a.) glede na članstvo:
 - * univerzalne (OZN), regionalne (omejujejo članstvo: EU, Nato), mednarodne organizacije posebej zainteresiranih držav (specializirane agencije; vsaka država sama odloča o vstopu ali izstopu iz mednarodne organizacije; OPEC)
 - b.) glede na obseg pooblastil, ki jih imajo do držav članic:
 - * kordinativne (OZN, UNESCO, koordiniranje držav članic)
 - * nadnacionalne (EU; organi lahko sprejemajo obvezujoče sklepe)
 - c.) glede na predmet delovanja:
 - * splošne (OZN)
 - * specializirane organizacije (WHO, Nato)
- organi mednarodnih organizacij:
 - * mednarodne organizacije imajo triangularno strukturo glavnih organov:
 1. splošni organ (svet, parlament, skupščina ...)
 - tu so zastopane vse članice
 - običajno temeljijo na principu ena država – en glas
 - generalni usmerjevalec organizacije
 - sprejemanje splošnih aktov, odločanje o članstvu
 - občasno sestajanje
 2. ožji organ – izvršni organ
 - ponekod je sestavljen iz vseh članic
 - lahko izvoljen
 - operativni organ; izvaja konkretne ukrepe
 - določen mandat
 3. sekretariat, direktoriat
 - stalni profesionalni aparat na sedežu
 - sekretar in njegovo osebje
 - * poleg tega obstajajo še številni drugi organi (OZN nima triangularnosti, ampak ima 6 glavnih organov)
- odločanje v mednarodnih organizacijah:
 1. kako do odločitve pride?
 - * Vedno več je faz sprejemanja odločitev:
 - Dajanje pobude: običajno članica ali nek drug organ organizacije; lahko tudi druga mednarodna organizacija
 - Osnutek odločitve: resolucije, deklaracije, sklepi
 - Glasovanje: navadna, kvalificirana večina, soglasje
 2. kakšna je narava sprejetih odločitev?

- * Če gre za obvezujoče sklepe, namenjene državam, so odločitve običajno sprejete s konsenzom ⇒ mednarodne organizacije pogosto pripravljajo predloge mednarodnih konvencij
 - V osnutku konvencije je določeno, da ko določeno število držav osnutek konvencije ratificira, postane to priporočilo del MP in postane obvezujoče za podpisnice (ne le priporočilo)
- Perspektiva mednarodnih organizacij:
 - * Mednarodne organizacije so izraz sodobnega MŽ, globalizacije, kjer se z njimi presega državno suverenost
 - * Mednarodnih organizacij bo verjetno vedno več, ker se svet vedno bolj internacionalizira

6. ZNANOST O MO

- Znanost o MO se začne razvijati po 1. svetovni vojni (1918). Pred tem so se z MS ukvarjale druge vede, vendar le delno: pravo, filozofija, zgodovina.
- V 80. letih so skušali dokazati, da je znanost o MO zares znanost; je inter-znanost, je interdisciplina
- Cilj znanosti o MO: kaj je tisto, ki pripelje do vojne, ki je nihče noče?
- Naloga MO je preprečevanje konfliktov s tem, da se vladarje prepričuje, da je vojna nesmiselna

(A) PRVA SVETOVNA VOJNA

- Kaj storiti, da se takšni totalni spopadi ne bi ponovili?
- 2 ugotovitvi:
 - * vojna je neracionalna
 - pred 1. svetovno vojno so vladarji menili, da vojna prinese določene pozitivne rezultate
 - po prvi svetovni vojni so vladarji menili, da vojna prinese nasilje, spopade ...
 - * vojne naj bi nihče ne želel
 - kljub temu je sinteza dejanj vodij držav pripeljala do vojne

2. IDEALISTI

- Prevladovali v začetni fazi razvoja znanosti o MO.
- Glavni predstavnik: ameriški predsednik Wilson
 - * 2 sklepa o preprečevanju vojne:
 - vojna se prepreči z boljšim razumevanjem med vladarji → ustanovijo naj se mednarodni forumi, kjer naj se srečujejo vladarji
 - znotraj držav naj se utrjuje demokracija (predpostavka: države, v katerih prevlada demokracija, se ne bojujejo)
- Človek je racionalno bitje (v 30. letih to zanikajo).

3. REALISTIČNA ŠOLA

- 30. leta

7. PREDMET MO

- Predmet MO se ukvarja bolj z mednarodnimi političnimi odnosi
- 2 podpredmeta:
 - * mednarodne varnostne študije
 - ukvarjajo se predvsem z varnostjo
 - vprašanja vojne in miru
 - diplomacija, vojna, mir, članstvo v mednarodnih organizacijah, trgovinski odnosi, zaveznitva
 - * mednarodna politična ekonomija
 - uveljavlja se v 60. letih
 - vprašanja trgovinskih in finančnih odnosov med državami
- po definiciji se pri predmetu MO ne bi smeli dotikati, kar se dogaja znotraj držav (primerjalni politični sistemi)

4. METODE PREUČEVANJA

- MO niso popolnoma akademska sfera, temveč akademiki vstopajo tudi v politiko (administracijo)

1. KVANTIFIKACIJA

- Meritve, količinsko merjenje tendenc
- Uporaba statističnih metod

2. ABSTRAKTI MATEMATIČNI MODELI MO

3. NATANČNA DESKRIPCIJA

8. ZGODOVINA MO

(A) OD TIGRISA DO EVFRATA

- 7.000 do 5.000 let pr. n. št. nastanejo med Evfratom in Tigrisom mestne države: Eridu, Nipur, Uruk, Umma, Sumerija ...
- Med njimi že prihaja do primitivnih odnosov, predvsem konfliktnih: vojne za ozemlje. Od časa do časa je te vojne pretrgala diplomatska dejavnost.
- Te države so prve poznale posebne odposlance. Znale so sklepati neke pogodbe: mirovne, pogodbe o arbitraži glede ozemlja.
- 1. pogodba: 3.000 pr.n.št. med vladarjema Umme in Lagaša

2. SISTEM MESTNIH DRŽAVIC V DOLINI REKE NIL

- 5.000 let pr.n.št.
- države v dolini Nila se med sabo vojskujejo. Nastaneta 2 kraljestvi: Kraljestvo Zgornjega in Kraljestvo Spodnjega Nila. 3.500 l.pr.n.št. se združita v Egipčanski imperij, ki se je hotel širiti na vzhod, kjer je trčil na Hetite.
- 1.300 pr.n.št. pride do pogodbe med Ramzesom III. in Hatušilom: pogodba o večnem miru, prepovedi vojne in medsebojni pomoči
 - * Do te pogodbe pride zaradi ogrožanja s strani Asirskega imperija.

- * Napisana je bila v babilonskem jeziku: tedanji diplomatski jezik.
- * Po obliki zelo podobna današnjim pogodbam: vsebuje preambulo in določitev obveznosti in sankcije v primeru neizvajanja teh obveznosti
- * Dogovor o medsebojnem nenapadanju.
- * V primeru napada na eno od pogodbenih strank, mu druga stranka pomaga (vzajemna pomoč; najpomembnejša stran NATA – kolektivna varnost)

3. ASIRSKO KRALJESTVO

- 1.100 pr.n.št.
- iznašli so bojne vozove in podjarmili Babilon in Egipt

4. PERZIJSKI IMPERIJ

- 7. do 4. st. pr.n.št.
- od Donave do Indije, od Aralskega jezera do Egipta
- nikoli niso uspeli zavladati grškim polisom

5. INDIJSKA MS

- 4. do 3. st. pr.n.št. na ozemlju današnje Indije nastane MS.
- V 2. tisočletju si arijska ljudstva podredijo dravidska ljudstva (nedotakljivi).
- Na Dekanu obstaja cela vrsta malih držav.
- Kautilya: eden največjih preučevalcev MO
 - * Arthasasta:
 - 3. st. pr.n.št.
 - analiza MO v indijskem sistemu
 - izpostavi kategorijo moči (poudari jo realistična šola)
 - kako naj vladar pridobi, ohrani in poveča moč
 - ravnotežje moči: med sosedi nujno obstaja želja po dobitvi ozemlja, zato je sosed naravni sovražnik (sovražnik mojega sovražnika je moj prijatelj). Država, ki meji na nas in na našega sovražnika je nek posrednik. Država, ki ne meji na nobenega od naju (mene in sovražnika), a leži blizu, je nevtralna. Moč se mora vedno uravnateževati!
 - * Za državnika morala nima nikakršnega pomena, vendar mora državnik dobiti podporo ljudstva, zato mora nositi masko moralnosti.
 - * 6 kategorij državnštva: mir; vojna,; pričakovanje, da bo nasprotnik napadel prvi; naš napad; zavezništvo; dvojna politika
 - * dvojna politika: sklenitev miru oziroma premirja z enim sovražnikom, zato da bi se boril z drugim sovražnikom

6. SISTEM GRŠKIH MESTNIH DRŽAVIC

- 5. in 4. st. pr.n.št.
- prvi sistem MO
- Na polotoku se nagnete cela plejada majhnih držav, ki so morale navezati nek bolj pomenljive, institucionalizirane odnose, zaradi premajhnega prostora
- Polibij:
 - * Grško-rimski pisec
 - * V znanost o MO vnese eno od bazičnih kategorij: soodvisnost

- Po eni strani so bile mestne državice enotne: jezik, religija, helenska kultura; po drugi strani pa ima vsaka državica svoje politične in ekonomske interese, iz katerih se razvijajo konfliktni odnosi.
- Državice so se stalno nahajale v stanju napetosti. Enotne so bile le v primeru zunanje nevarnosti: Perzijski imperij (5. st.pr.n.št.) Grke napade s kopensko vojsko, vendar Atene premagajo Perzijce na Maratonskem polju. Perzijci sprejmejo poraz kot žalitev in zberejo veliko vojsko, pridejo nad Grčijo, kjer se jim male državice celo priklonijo. Grki začnejo tesati ladje in na morju (bitka pri Salamini) porazijo Perzijce, ki potem ne predstavljajo več nevarnosti. Grčija se vrne v stanje pred vojno.
- Peloponeška vojna med Atenami in Šparto traja 27 let.
 - * Tukidid napiše zgodovino peloponeške vojne; izpostavi kategorijo moči (do vojne je prišlo, ker je moč Aten naraščala, strah Špante zaradi te moči pa je bil tako velik, daso šli v vojno proti njim).

1. PODOBNOST S SODOBNIMI MO

- Odnosi med državami so bili visoko institucionalizirani, predvsem v obdobju multipolarnosti, ko Atene in Šparta nista bili tako močni.
- Na diplomatskem področju so Grki poznali privilegije državnikov oziroma diplomatov: imuniteta (vendar še ni stalnih predstavnikov).
- Zapletene diplomatske konference.
- Poznali so že bolj sofisticiran sistem arbitraže: odločilo je preročišče v Delfih (religiozni okvir).
- Poznali so pravila in načela, ki so jih morali vsi spoštovati: v vojni ne smeš storiti vojnih zločinov, pravila za vodenje vojne ... → kaznujejo te bogovi ⇒ paramednarodno pravo.
- Poznali so napovedovanje vojn; vojna je morala biti vedno napovedana.
- Razvili so diplomatsko izrazje, terminologijo.
- Če podpišeš pogodbo, jo moraš izvrševati, ker te nadzoruje Zeus. Kasneje Rimljani: Pacta sunt servanda! (pogodba se mora izvajati!).
 - * Institut spremenjenih okoliščin: če se spremenijo okoliščine, pogodbe ni treba več izvrševati, imaš pravico odstopiti od pogodbe (Rimljani: clausula rebus sic stantibus)
- Pogodbe so utemeljene na principu suverene enakosti pogodbenih strank.

7. KITAJSKA MEDNARODNA SKUPNOST

- Poznajo sofisticirane metode diplomatskega ravnanja
- Po 1.700 pr.n.št.
- Porečje Rumene reke in Jangceja
- Zelo podobna indijski MS
- Konfucij, Meng Zi

8. RIMSKI IMPERIJ

- Ni najboljši primer MO (ker ni več samostojnih političnih entitet), bolj primer svetovne vlade.
- Celotna Evropa, del male Azije, del Afrike
- Leta 395 rimski imperij razpade na Vzhodnorimski in Zahodnorimski imperij.
- Zahodnorimski imperij postane po ločitvi lahek plen germanskih plemen – preseljevanje narodov.
- Konstantin Veliki leta 330 prenese sedež imperija iz Rima v Bizanc in uveljavi krščanstvo.

9. SREDNJI VEK

- 500 do 1500 govorimo o obdobju srednjega veka.
- Ne moremo govoriti o MO.
- Skupni imenovalec zahodnega sveta je krščanstvo (zahodni del rimskega imperija).
- Gre za obdobje fevdalizma, dežele so popolnoma razbite ⇒ ni držav, kraljev; je le drobna gospoda; vrhovna oblast je v Rimu (papež).
- Leta 754 papež Štefan II. dobi svojo državo od Pipina Malega
- Inocenc III. je pobudnik križarskih vojn.
- Urban II. leta 1095 pozove h križarskim vojnám; 1096: 1. križarska vojna; Jeruzalem julija 1099 zavzamejo krščani

1. DRUŽBENE IN EKONOMSKE ZNAČILNOSTI:

- Nizka stopnja tehnike
- Delitev dela s primitivno koordinacijo posameznikov v proizvodnem procesu
- Namembnost proizvodnje
- Oblast in suverenost sta utemeljeni s posestjo zemlje in ljudi na njej; meje med teritorialnimi političnimi enotami so nejasno določene.

10. RENESANSA

- 14., 15. stoletje

1. SISTEM ITALIJANSKIH MESTNIH DRŽAVIC

- Uspejo se izviti iz političnega prijema Rima in postanejo neodvisne: Milan, Genova, Firenze ...
- Odkritje antičnih vrednot – helenska medicina, kultura, obravnava človeka
- Razvijejo MO
- Zelo sofisticirani diplomatski odnosi.
- Današnja diplomatske navade temeljijo na diplomaciji italijanskih renesančnih držav.
- Bistvene sestavine diplomacije:
 - * Stalno diplomatsko predstavništvo
 - * Tajnost pogajanj: odkritost pogajanj bi lahko škodila samim pogajanjem
 - * Diplomatski ceremonial (procedura): pomembne odločitve so sklepali v pomembnih cerkvah; prestiž je izrazito pomemben!
- Precendenčna lista:
 - * Leta 1504 jo objavi papež Julij II.
 - * Lista podpisovanja pogodb
- Francoski sistem nadgradi italijanskega v njegovih slabostih:
 - * V diplomaciji prevara nima kaj iskati (dvojna politika, prevara ...). Če pristopiš k pogajanjem, moraš napeti vse moči, da do sporazuma pride; sporazum je treba izvrševati! Pogajati se je treba v dobri veri (bona fide).
 - * Diplomatsko službo profesionalizira
- V 16. stoletju te države ena za drugo propadejo, razbijejo jih kompleksi, ki so takrat nastali v Evropi: Francija in Špansko – Habsburški imperij

11. PREBOJ KAPITALISTIČNEGA NAČINA PROIZVODNJE

- Izrazito pomemben za razvoj MO

- Fevdalna razdrobljenost v Evropi pripelje do zelo slabih ekonomskih rezultatov – približujejo se kolapsu. Od tlačanov zahtevajo vedno nove dajatve, kar pripelje do kmečkih puntov.
- Evropo v tistem času zadenejo še druge katastrofe: obdobje kuge, lakote ...
- V mestih se že krepi meščanski razred, nastajajo prve manufakture.
 - * S slabitvijo fevdalcev prihaja do krepitve centralne oblasti: nastaja država z močno administracijo in enotno vojsko ⇒ obdobje nastajanja absolutnih monarhij (v 15. stoletju).
- Te države začnejo razmišljati o ekspanziji v svet (eden od poglavitnih razlogov za preboj kapitalizma).
 - * Zadostna finančna sredstva, poznajo že smodnik → močne oceanske flote
 - * Prednjačita Španija in Portugalska – pomembna je želja širiti krščanstvo v svet
 - * Odkritje celotne Srednje in Južne Amerike, Afrike, Indije ⇒ v 15. stoletju odkritje 3 novih kontinentov; razvijanje zelo živahne zunanje trgovine.
 - * V 16. stoletju v ekspanzijo krene tudi Nizozemska (Antili, Indonezija)
 - * Zaradi izjemno živahne zunanje trgovine preide v Evropi do razcveta industrije in kmetijstva – pojavijo se presežki na podlagi surovin iz novih dežel ⇒ preboj kapitalističnega načina proizvodnje (specializacija proizvodnega procesa)

1. NIZOZEMSKA

- Vrhunec v 16. stoletju – prva meščanska revolucija nasplah
- Bori se za neodvisnost od Španije
- Prva ekonomska sila sveta

2. ANGLIJA

- V 17. stoletju pridejo do Indije in iz nje naredijo ogromen trg.
- V 18. stoletju pride do 1. industrijske revolucije, ki jo pogojuje predvsem parni stroj in premog; razcvet tekstilne industrije

3. SVETOVNI KAPITALISTIČNI SISTEM

- Ko se Evropa sreča z ostalimi kontinenti, svet postane poenoten, ni več posameznih MS.
- 2 strani:
 - * Evropa: prestolnica, metropola sveta; dominantna
 - * Vsi ostali kontinenti: periferija, obrobje; J Amerika, deli Azije, Afrika; podrejena
- Evropa (VB) kasneje pride tudi na Severno Ameriko, ki tako postane le civilizacijski podaljšek Evrope – nadrejenost se z ZDA še bolj potencira

4. UNIVERZALNA MS

- Dosežek kapitalizma.
- Zakaj gre v ekspanzijo prav Evropa? Samozadostnost Kitajske, izčrpanost Otomanskega imperija, pritisk azijskih ljudstev na Evropo
- Z nastankom centraliziranih držav že lahko govorimo o MO, saj imamo več držav, ki stopajo v medsebojne odnose in vzporedno bivajo.
- Vendar ti odnosi še niso optimalni, saj te države še niso popolnoma suverene (suverenost se dejansko začne šele 24. oktobra 1648 z Vestfalskim mirom, ko začnemo govoriti o sodobnih MO)

9. VESTFALSKI MIR

(A) OZADJE

- 31. oktobra 1517 Martin Luter na vrata cerkve pribije svoje teze in s tem sproži vpeljavo protestantizma, reformacije (napad na hierarhijo katoliške cerkve).
- V Nemčiji so knezi začeli množično sprejemati novo vero, ki odreka legitimnost papežu in zanika posredništvo cerkve med ljudmi in bogom.
- Leta 1530 deželski knezi izpovejo svojo novo vero papežu (Ausburška veroizpoved). Takrat nova vera dejansko zaživi.
- Papež 1529 izda odlok iz Speyerja, s katerim zahteva pokornost katoliški cerkvi.
- Del Nemčije ohranja katolicizem, del pa sprejme novo vero.
- 1555: augsburški verski mir: od kogar oblast, tega vera – podložniki so se morali podrediti veri svojega gospodarja. Trenja se vse bolj zastrujejo
- tudi velike države so razcepljene na 2 veliki religiji. Vse bolj stopajo v medsebojne odnose na podlagi religije = konfesionalna zunanja politika (vodenje zunanje politike na podlagi vere)
- 1816 pride do 30- letne vojne, ki izbruhne na Češkem, boji pa potekajo predvsem na ozemlju današnje Nemčije

2. KONGRES

- 2 mirovni pogodbi:
 - * mirovna pogodba v Münstru:
 - svetorimski cesar (Španija) sklene mir s Francijo in Nizozemsko
 - Francija dobi Alzacijo
 - Nizozemski je priznana neodvisnost.
 - * Mirovna konferenca v Osnabrücku
 - Španija sklene mir s Švedsko: Švedska dobi delež severne Nemčije

3. POMEN VESTFALSKE POGODBE

- Končana je 30-letna vojna
- Sodelovale so tudi druge države , ki so med sabo sklenile celo vrsto različnih sporazumov → bolj kompleksni mednarodni odnosi
- S tem so prvič posredno priznale obstoj MS.
 - * Države se med seboj sporazumno povežejo.
 - * Države imajo neke skupne interese, ki jih nameravajo rešiti na skupen način.
- Določene so ozemeljske meje v Evropi:
 - * Meje se natančno določijo.
 - * Države jih sprejmejo in priznajo → legitimnost.
- Države dobijo suverenost (vrhovnost, neodvisnost)!
 - * Vladarji držav postanejo neodvisni od papeža in svetorimskega cesarja.
 - * Vladarji postanejo nosilci vseh dejanj države.
- Nizozemska dobi formalno neodvisnost.
- Konec 17. stoletja se temu sistemu držav (Anglija, Francija, Španija, Avstrija, Danska in Nizozemska) pridruži Rusija s Petrom Velikim.
- Države prenehajo voditi konfesionalne zunanje politike ⇒ prosvetna zunanja politika.

1. POLOŽAJ MAJHNIH DRŽAV V SISTEMU RAVNOTEŽJA MOČI

- Njihovi interesi so podrejeni interesom velikih sil.
- Njihova neodvisnost je zaščitena.

4. 1648 – 1789

- Dinamični sistem ravnotežja moči.
 - * Ni institucionaliziran, utemeljen je z interesi držav.
- Države začnejo medsebojno interaktivirati v smislu ravnotežja moči.
 - * Če neka država začne pridobivati na moči, začnejo njene sosede tvoriti koalicijo, zavezništvo proti njej.
 - * Države niso hotele dopustiti, da bi katera koli od njih postala preveč močna.
- Gre za neformalno povezovanje med državami.
- 1713: Utrechtski mir
 - * Neformalni sistem ravnotežja dobi neko formalizacijo.
 - * Španska posestva razdelijo med Burbone in Habsburžane.
 - * Francija in Španija se ne smeta združiti!
- Pojavijo se zametki MP (dolžnosti in pravice držav)

10. FRANCOSKA REVOLUCIJA IN VPLIVI NA MS

(A) FRANCOSKA REVOLUCIJA

- Jefferson je bil v letih 1785-89 ameriški odposlanec v Parizu.
 - * Prvi državni sekretar (zunanji minister): od 1789 do 1793 vodi State Department
 - * Ameriški podpredsednik od 1797 do 1801
 - * Tretji ameriški predsednik od 1801 do 1809
- Vlada Louis XVI.

1. POVOD ZA REVOLUCIJO

- Francoske državne finance so zašle v težave, zato vladar pokliče švicarskega bankirja Necherja.
- Kralj po 175. letih skliče generalne stanove.
 - * 1. stan: plemstvo
 - * 2. stan: duhovščina (cerkev)
 - * 3. stan: meščani, kmetje (največji stan)
- kraljev namen je bil 3. stanu naložiti nove dajatve, da bi napolnil blagajno. Vendar 3. stan ni bil pripravljen na nove dajatve in je ugotovil, da sta prva dva stanova parazitska.
- 3. stan se upre, zato jih kralj razpusti.

2. ZAČETEK FRANCOSKE REVOLUCIJE

- 14. julij 1789: zavzetje Bastilje
- Kralju vzamejo kraljevske privilegije in ga ponižajo v državljana.
- bistvo francoske revolucije: svoboda, enakost, bratstvo
- Monarh ni več suveren. Suverenost se prenese na ljudstvo oziroma na njegove predstavnike v konventu.
- Pride do jakobinske diktature

2. MEDNARODNI ASPEKTI FRANCOSKE REVOLUCIJE

- Francoska revolucija je bistveno spremenila evropske MO, ker je zopet vnesla faktor ideologije.
- 22. maja 1790 francoska ustavodajna skupščina sprejme deklaracijo, da Francija ne bo šla v nobeno vojno za pridobitev ozemlja.
 - * Je tudi proti tajni diplomaciji (ljudstvo mora vedeti za dogovore).
 - * Zunanja politika naj bo vodena na podlagi pravičnosti in miru (→ enakost državljanov ⇒ načelo splošnega miru in pravičnosti), kar vznemiri druge vladarje.
 - * Francija ne bo mirna, dokler ne bo cela Evropa v ognju, ker se morajo tudi ostala ljudstva rešiti represije.
 - * Francosko ljudstvo naj bo prijatelj vseh ostalih ljudstev in sovražnik vseh vlad.
 - * Sprejme predlog, da sme samo ustavodajna skupščina sklepati mir, mednarodne pogodbe in napovedovati vojne. V njeni pristojnosti je tudi nadzor nad diplomatsko dejavnostjo.
- Ostala Evropa se zbere leta 1790 v Haagu na Nizozemskem (Nizozemska se ne enači s Francijo, kljub temu da so že imeli meščansko revolucijo).
 - * Snujejo načrte, kako utišati francosko revolucijo.
 - * Leta 1793 Anglija, Prusija in Avstrija napadejo Francijo.
- Francija doživi poraz. Da bi zaščitila svoje ideje, vpokliče v vojsko vse moške od 22 do 36 let → vojaška obveznost.
 - * Francozi so se množično odzvali vpoklicu in so zbrali ogromno vojsko, ki je bila enakovredna sovražnikovim silam.
 - * V vojskah sovražnih sil se bojujejo najemniki, ki za vojno niso preveč motivirani.
- 1. koalicija: Avstrija, Prusija, Nizozemska, Španija
- 2. koalicija: Anglija, Avstrija, Rusija

3. ZNAČILNOSTI, KI SE POJAVLJAJO V REVOLUCIONARNIH OBDOBJIH

- 1792-95
- neomejeni cilji:
 - * do francoske revolucije so se države borile za omejene cilje: določena ozemlja, zrušitev nekega vladarja, ravnotežje moči ...
 - * neomejeni cilji: rušenje vseh režimov v Evropi, ljudstvo naj povsod uveljavi vrednote francoske revolucije
- neomejena sredstva:
 - * Francija podredi svojemu cilju vsa sredstva, materialna in človeška.
- Ko nastopi Napoleon, so ta revolucionarna načela že potisnjena ob stran.
 - * Zunanja politika, ki krepí državo: državni, vojaški cilji.
 - * Evropa se po porazu avstrijske in pruske vojske začne Napoleona bati.
 - * Prusija prepove najemniško vojsko in vpokliče svoje državljane.
 - * Napoleon izgubi proti Rusiji
 - * 1813 pri Leipzigu: prusko – avstrijska vojska premaga Napoleona in ga pošlje na Elbo.
 - * Napoleon je dokončno poražen 1815 pri Waterlooju. Pošljejo ga na SV. Heleno, kjer 1821 umre ⇒ konec francoskih idej.
- Podobno se je zgodilo 7. novembra 1917 v oktobrski revoluciji: neomejena sredstva, neomejeni cilji.

- * Oblast mora prevzeti proletariat, ki mora osvoboditi tudi druga zatirana ljudstva.
- Januar 1979: iranska Islamska revolucija
 - * Atola Homeini: zrušitev vseh sekularnih, nereligioznih (islamskih) režimov na Bližnjem Vzhodu, Arabiji in S Afriki.
 - * Režimi, ki niso temeljili na veri, naj bi padli. Vzpostavila naj bi se teokracija.
 - * To prisili Irak, da leta 1980 prvi napade Iran. Irak podprejo vse bogate arabske države in tudi zahod.

11.KONCERT EVROPSKIH VELIKIH SIL

- Od 1814/15 do 1914 ⇒ obdobje stoletnega miru
- Ker gre za usklajenost evropskih velikih sil, rečemo obdobju 1814-1914 tudi koncert velikih sil.

(A)DUNAJSKI KONGRES

- September 1814 – junij 1815 na Dunaju: zbor državnikov
- Državniki ali zunanji ministri najpomembnejših evropskih držav:
 - * Avstrija: von Metternich (zunanji minister)
 - * Prusija: von Hardenberg (knez)
 - * Rusija: Aleksander I. (car)
 - * Francija: Talleyrand (zunanji minister)
 - * VB: Castlereagh (zunanji minister)
- Ključno vprašanje: Kako urediti Evropo, odnose po porazu Napoleona?
- Švica dobi nevtralni status.

1. SVETA ALIANSA

- Avstrija, Prusija, Rusija, Francija, VB
- Cilj: zatreti vsakršni poskus revolucije v Evropi
 - * Po francoski revoluciji pride do velikih vojn, zato sklenejo, da se mir v Evropi zagotovi s preprečitvijo kakršnega koli revolucionarnega preobrata.
- Četverna aliansa (brez Francije): njen cilj je brzdanje Francije.

2. SISTEM KONGRESOV SVETE ALIANSE

- 1814 v Aachnu (Nemčija), 1820 v Troppau (današnja Češka), 1821 v Ljubljani, 1822 v Veroni (današnja Italija)
- na teh kongresih je skušala sveta aliansa preprečevati revolucionarne težnje in se srečevati.
- Predlaga jih britanski zunanji minister, vendar se sam udeleži le prvega kongresa.
 - * Britanski kabinet je proti udeležbi zunanjega ministra na kongresu. Meni namreč, da je sveta aliansa že premočen subjekt na celini, ki bi utegnil zrušiti ravnotežje moči.
 - * Načela britanske politike: Henrik VIII. (1509-47) začne voditi politiko, usmerjeno ohranitev ravnotežja moči v Evropi. VB nastopa v vlogi uravnoteževalca (še danes).
- Na 3 ostalih kongresih vladarji razpravljajo o 3 revolucionarnih vrenjih: v Piemontu, Neaplju in Španiji in zatrejo vse revolucije.
- Leta 1823 postavijo rodbino Burbonov na španski prestol in s tem zadušijo revolucijo v Španiji.

2. KONCERT VELIKIH SIL

- obdobje 1814- 1914

1. SVETA ALIANSA

- Prvi del koncerta.
- Najbolj institucionaliziran, formalen del koncerta.
- Nato nastopi obdobje, ko ni nobenega sestanka, vendar države uspejo ohraniti mir.

2. KRIMSKA VOJNA

- Drugi del koncerta: 1853-56.
- Največja vojna v tem obdobju.
- Rusija želi priti do toplega morja (Bospor, Dardanele), kar vznemiri Turčijo.
- V boju proti Rusiji Turčiji pomagajo VB, Francija, Piemont in Sardinija.
- Rusija si ne upa več približati ožinam.

3. PARIŠKA KONFERENCA

- Po vojni leta 1856. skliče jo cesar Napoleon III.
- Sestanejo se pomembne evropske države. Uredijo medsebojne odnose in odvrnejo Rusijo od ožin.
- Od leta 1853 sveta aliansa formalno ne obstaja več (od 1822 do 1853 sveta aliansa zamre).
- V tem obdobju koncert že izgublja sapo in slabi, kar nam nakazujejo 3 vojne:
 - * 1859 med Avstrijo in Francijo: Napoleon III. porazi Avstrijo → nastane Kraljevina Italija
 - * 1866 vojna med Avstrijo in Prusijo za hegemonijo nad nemško združitvijo: Prusija porazi Avstrijo, pomaga ji Italija, za kar dobi Benečijo
 - * 1870 vojna med Prusijo in Francijo: Prusija porazi Francijo → Nemčija se združi 1871 v Versaillesu.
- Koncert evropskih sil ni več tako močan.

4. BERLINSKI KONGRES

- 1878
- Kako razrešiti pomembne evropske krize?
- Kriza na Balkanu:
 - * 1876/77 pride do turško- ruske vojne: Rusija zmaga in ustanovi Veliko Bolgarijo → Rusija se približa toplemu morju in s tem vzbudi alarm v AO in VB.
 - * Otto von Bismarck skliče Berlinski kongres (kongres evropskih velikih sil še vedno deluje).
 - * Veliko Bolgarijo razpustijo in s tem Rusijo znova odženejo stran od toplih morij.
 - * Srbija, Kraljevina Črna Gora in Romunija dobijo državnost

5. SISTEMI ZAVEZNIŠTEV

- Po Berlinskem kongresu se države ne srečujejo več, evropski koncert se izgubi.
- Zamenjevati ga začnejo sistemi zavezništev, po letu 1878.
- Oblikujejo se različni bloki:
 - * 1879 nastane nemško-avstroogrška koalicija → prvo zavezništvo, ki utegne biti nevarno evropskemu miru.
 - * 1893-97 francosko- rusko zavezništvo
- Ti dve zavezništvi nista več znali najti skupnih točk.

- V Nemčiji se oblikuje neka sila, ki hoče spremeniti evropske razmere → začetek zaostritev, antagonizma, ki se rezultira v 1. svetovni vojni ⇒ krvavi konec koncerta

3. RAZLOGI ZA DELOVANJE KONCERTA (MORGENTHAU)

- V Evropi je obstajala zelo močna humanistična misel.
- Evropske sile so svojo energijo odlivale v druge dele sveta: kolonialna odkritja
 - * 1884/85 Berlinska konferenca: razdelitev Afrike
 - * 1963: prvi sklep Afriške konference je, da se meje ne smejo spreminjati
- Evropa je v času koncerta premogla briljantne diplomate in politike, ki so znali ohranjati mir → pglavitni razlog za stoletni mir.

4. EVROPOCENTRIZEM

- Ob koncu 19. stoletja in v začetku 20. stoletja pride do pomembnih dogodkov v smislu evropocentrizma.
- Etiopija premaga Italijo v bitki pri Adovi: prvič afriška država premaga kapitalistično evropsko silo.
- Leta 1904/05 neevropska kapitalistična sila premaga evropsko kapitalistično silo ⇒ Japonska premaga Rusijo

12. DRUŠTVO NARODOV

- Ustanovni akt DN spada med akte Versajske mirovne pogodbe.
- Predhodnik OZN.
- Prvi poskus v zgodovini MO, da bi se zagotovil sistem kolektivne varnosti.
 - * Kolektivna varnost: če določena država uporabi agresijo na drugo državo, bodo vse ostale članice MS stopile skupaj in napadle državo, ki je prva uporabila silo.
- 1. svetovna vojna se konča z zmago antante proti ostalim silam.
- Po 1 SV se države prvič zavejo, da je treba svet zaščititi pred ponovno destrukcijo
- Neenakopravna, neuniverzalna organizacija; pomanjkanje prave politične volje

(A) PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA

- 1919-20: Francija, VB, ZDA in Italija
- vzpostavijo nov sistem in sprejmejo mirovne pogodbe z državami poraženkami.

1. VERSAJSKA MIROVNA POGODBA

- 28. junij 1919
- Sklenjena z Nemčijo
- Ukrepi proti Nemčiji:
 - * Izgubi vse svoje kolonije.
 - * Vrniti mora Franciji Alzacijo in Loreno, Poljski Zgornjo Šlezijo, ...
 - * Prepovedan je generalštab, največ 100.000 vojakov, brez letal, ladij, tankov.
 - * Finančne odškodnine

2. SAINTGERMAINSKA MIROVNA POGODBA

- 10. september 1919
- Sklenjena z Avstrijo

3. NEULLYJSKA MIROVNA POGODBA

- 27. november 1919
- Sklenjena z Bolgarijo

4. TRIANONSKA MIROVNA POGODBA

- 4. junij 1920
- Sklenjena z Madžarsko

5. SEVRESKA MIROVNA POGODBA

- 10. avgust 1920
- Sklenjena s Turčijo
- Ni dokončno obveljala.

2. PAKT DRUŠTVA NARODOV

- Aprila 1919 so države zmagovalke sprejele pakt DN.
- Že med prvo svetovno vojno je Wilson izdal svojih 14 točk in predlagal ustanovitev neke mednarodne organizacije.
- Prvič v zgodovini naj bi se vzpostavil tak sistem kolektivne varnosti.
- Sedež DN je v Ženevi v Švici.
- Vse države, ki so obstajale po prvi svetovni vojni, naj bi bile članice te organizacije. V veljavo stopi januarja 1920.

3. TEMELJNI ELEMENTI DN

- Prvi poskus vzpostavitve sistema kolektivne varnosti (ki je spodletel).
- Prvič v zgodovini je omejena pravica do vojne:
 - * Pravica do vojne ni več absolutna, a vojna ni absolutno prepovedana.
 - * DN zapove, da morajo države ob vsakršnem sporu obvezno poskušati rešiti ta spor po mirni poti.
 - * Ta omejitev pomeni, da v primeru izjalovitve mirovnih mehanizmov, države lahko gredo v vojno.
 - * Prepoved vojne pride šele z nastopom OZN, leta 1945.
- Sankcije proti državi agresorki: 16. člen
 - * Ekonomske sankcije
 - * Avtomatske, istočasne, celovite sankcije
 - * Fakultativne sankcije

4. VZROKI ZA NEUSPEH DN

- V letih do druge svetovne vojne je DN od 37 mednarodnih konfliktov obravnavalo le 17 konfliktov, bolj ali manj uspešno pa je rešilo le 6 konfliktov.

1. VZROKI ZA NEUSPEH

- Med državami zmagovalkami ni obstajal konsenz o delovanju organizacije. Obstajali sta dve skupini držav:
 - * Eno skupino vodi Francija (največja zmagovalka prve svetovne vojne), pridružile so se ji manj pomembne države: ustanovitev močnega, učinkovitega DN, pakt DN je bil vključen v vse mirovne pogodbe.

- * Prevlada pa britanska koncepcija (VB + skandinavske države, Švica, Nizozemska): v francoskem sistemu vidijo grožnjo ravnotežja moči. DN naj bo razpravljalni krožek, shajališče politikov, ki bi razpravljali o tem, kaj storiti ob konfliktih ⇒ šibka DN, notranje nepopolna; stvari so ostale nedorečene. Odločitve DN niso bile obvezujoče, sprejete so bile le soglasno.
- Nerazdelanost sistema, sankcij
- Za ohranitev miru morajo v organizaciji sodelovati vse države, kar se v DN ni zgodilo.
 - * ZDA niso vstopile v DN, čeprav je bil idejni oče DN ameriški predsednik Wilson. V Ameriki prevladuje izolacionizem.
 - * Nemčija je v DN vstopila šele leta 1926. Ko Hitler leta 1933 stopi na oblast, Nemčija izstopi iz DN.
 - * Japonska izstopi leta 1933, ko jo DN obsodi zaradi napada na Mandžurijo.
 - * SZ sprejmejo v DN šele leta 1934, vendar 1939 izvede agresijo na Finsko, zato jo iz zveze izključijo.
- ⇒ Organizacija DN ni univerzalna!
- Pristojnosti niso bile točno razdeljene: ni jasno, kdo je pristojen za ohranitev miru. Organa DN: svet DN in skupščina DN.

13. BRIAND – KELLOGOV PAKT

- 1928
- Francija in ZDA skleneta ta dogovor na Pariški konferenci (1928). Sporazumeta se, da v zunanji politiki ne bosta več uporabljali vojne (odpoved pravici do vojne – prvič!). dogovorili sta se, da bosta spore reševali le po mirni poti in z mirnimi sredstvi.
- Slabosti:
 - * Ne pozna sankcij zoper kršitelje načela,
 - * Če pakt krši ena država, preneha obvezujočnost tudi drugim državam
- Pariška konferenca:
 - * Vseh 9 sodelujočih držav se odpove pravici do vojne.
 - * Kasneje se jim pridruži še 56 držav (= 65 držav)

14. ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

- Že na začetku 2. SV se pojavijo ideje, da je treba vzpostaviti novo mednarodno organizacijo, ki bo **skrbela za mednarodni mir in varnost** (to je tudi temeljni cilj OZN).
- OZN nastane kot zavezniška organizacija.
- Še ena predpostavka: OZN lahko vzpostavlja svetovni mir, s tem da glavne zaveznice še naprej ravnajo kot zaveznice in so složne (zato imajo stalno članstvo v VS). predpostavlja se njihova skupna odgovornost in soglasje, ki bi bilo formalizirano (v VS), a ta predpostavka se ni uresničila; nastane nov mednarodni sistem, bipolarna struktura MS, stalna uporaba veta.
- Po eni strani se veliko pričakovanje, da bo po koncu bipolarne strukture napočila zlata doba ni uresničilo, po drugi strani pa je OZN tudi v pogojih blokvske delitve sveta delovala (čeprav okrnjena).
- Delna blokada je ohromila učinkovitost OZN, a ob vseh konfliktih vseeno ni prišlo do totalne vojne, kar je tudi prispevek OZN.
 - * V nekaterih situacijah je OZN našla pot, da tudi ob blokadah njeno delo ni bilo ogroženo (npr. Korejska vojna, Sueška kriza 1956).

- Po padcu berlinskega zidu se pojavi pričakovanje, da bo delovanje OZN lažje in bolj učinkovito, a to se ne zgodi.
 - * Zakaj? OZN doživi v svojem razvoju veliko birokratizacijo. V tem novem multipolarnem sistemu z eno veliko silo je potreba po složnem delovanju OZN manjša, kot je kazalo, da bo; in ZDA so kar naprej v skušnjavi, da lahko delujejo same.
 - * ZN še vedno iščejo svojo vlogo; OZN pa je še vedno glavna organizacija, ki skrbi za mednarodni mir in varnost.
- OZN je v 50. letih razvila veliko področje mednarodnega sodelovanja (preventivno preprečevanje mednarodnih konfliktov).
- Velika vloga OZN pri dekolonizaciji, uveljavljanju človekovih pravic.
- Svet se je v letih delovanja OZN v temeljih spremenil.
- Reprezentativnost OZN je resen problem → razprave o reformi VS in OZN.

(A) NASTANEK OZN

1. ATLANTSKA LISTINA

- 14. avgust 1941
- VB in ZDA izrazita neko pričakovanje, da se bodo vsi svetovni narodi in države odpovedali uporabi sile.
- Obveznost vsake države, da uporabi vse razpoložljive vojaške in ekonomske vire zoper sovražnika, in obveznost, da ne bodo sklenile separatnega miru z njim.
- 1.1.1942: prvič je omenjena Declaration of UN (atlantska izjava) – zavezniška koalicija se je formalno imenovala **United Nations**; izglasovanje ustanovne listine na 1. konferenci OZN.

2. MOSKOVSKA DEKLARACIJA

- Tudi Deklaracija štirih sil (1943)
- ZDA, VB, SZ in Francija izrazijo željo po ustanovitvi organizacije, ki bi po vojni preprečevala uporabo sile.

3. TEHERANSKA KONFERENCA VELIKIH TREH

- november 1943
- Določa potek vojaških dejavnosti.
- Roosevelt, Churchill, Stalin
- Hkrati tudi na ameriških in britanskih univerzah poteka akademska priprava in dejavnost.

4. KONFERENCI V DUMBARTON OAKSU

- Določata privilegiran položaj velikih sil v VS.
- Sovjeti se nočejo sestati skupaj s Kitajci, zato 2 ločeni konferenci.
- Diplomati se dogovorijo o dobršem delu OZN, razen o najpomembnejšem – načinu odločanja, predvsem v VS. dogovorijo se o načelih, ciljeh, organih ...
- 1. konferenca:
 - * od avgusta do septembra 1944
 - * ZDA, VB, SZ
- 2. konferenca:
 - * od septembra do oktobra 1944
 - * ZDA, VB, Republika Kitajska

5. KONFERENCA NA JALTI

- februar 1945
- dogovor o načinu odločanja v VS, tudi o poljskem vprašanju
- velike sile so sebi pustile privilegiran položaj (prvi med enakimi)

6. KONFERENCA V SAN FRANCISCU

- Od aprila do junija 1945
- Nastanek OZN!
- Zberejo se vse države, ki so Nemčiji napovedale vojno stanje (50).
- Dokončno oblikujejo vse finese za OZN.
- 26. junij 1945: podpis ustanovne listine (UN Charter)
 - * podpiše jo 50 držav, pustijo 1 prosto mesto za Poljsko (ker ni jasno, kdo jo zastopa)
- 24. oktober 1945: UN Charter stopi v veljavo
 - * na ta dan je UN Charter dobil zadostno število ratifikacij: 5 stalnih članic + večina ostalih članic
 - * poleg SZ sta ustanovni članici postali tudi Belorusija in Ukrajina.

2. VSEBINA USTANOVNE LISTINE

- 18 pomembnih poglavij

1. 1. POGLAVJE

- cilji in načela (najpomembnejši del listine)
- 1. člen: CILJI
 1. Varovanje mednarodnega miru in varnosti s kolektivnimi ukrepi (uveljaviti želi kolektivno varnost – preventivna varnost) in miroljubno reševanje sporov.
 2. Razvijanje prijateljskih odnosov med narodi na temelju enakopravnosti narodov in samoodločbe (OZN se tega loti širše kot DN – deluje preventivno).
 3. Spodbujanje mednarodnega ekonomskega, kulturnega in socialnega sodelovanja (na podlagi tega bo težje prihajalo do konfliktov).
- 2. člen: NAČELA
 1. Suverena enakost držav: države so si ne glede na velikost ... popolnoma enake v smislu suverenosti.
 2. Vse države članice OZN morajo v dobri veri spoštovati določila in obveznosti ustanovne listine.
 3. Države so dolžne spore reševati na miroljuben način.
 4. Vse države članice se morajo vzdržati grožnje s silo ali uporabe sile proti ozemeljski celovitosti in politični neodvisnosti katere koli druge države (ne-članice). ⇒ prepoved vojne, uporabe sile (države nimajo več pravice uporabiti silo). Uporaba sile je dovoljena le v primeru samoobrambe (pravica naroda do samoobrambe) in do neke mere v osvobodilnih gibanjih.
 5. Vse države članice morajo pomagati OZN pri njenih akcijah in se vzdržati dajanja pomoči državam, proti katerim so usmerjene sankcije OZN.
 6. Ta načela ne veljajo le za države članice, ampak tudi za države ne-članice.
 7. OZN se ne sme vmešavati v notranje zadeve držav članic, vendar to v ničemer ne omejuje pristojnosti VS. velja le do trenutka, ko so kršene človekove pravice (to je prineslo običajno MP) oziroma ogroženosti človeških življenj.

Pomanjkljivost: Kaj storiti, če prepoved vojne krši velika sila? Kaj storiti, če je v nek spor vmešana katera od velikih sil? ⇒ nepopoln sistem kolektivne varnosti (privilegiran status velikih sil).

2. 2. POGLAVJE

- članice OZN so izključno države
- 4. člen: članice OZN so lahko miroljubne države, ki morajo sprejemati obveznosti ustanovne listine; organizacija mora sama presoditi, če je država dejansko sposobna uresničevati te obveznosti.
- Država mora ob vstopu podati pisno izjavo o sprejetju ustanovne listine.
- Nove člane sprejema GS, a na priporočilo VS.
- 6. člen: člana OZN, ki krši pravila ustanovne listine, lahko VS izključi iz OZN.
- Danes šteje v OZN 185 članov

3. 3. POGLAVJE

- 7. člen
- najpomembnejši organ OZN je VS
 - * 15 članic
- drugi organ je GS, v katerem sodelujejo vse članice
- tretji organ je ECOSOC – ekonomski in socialni svet, ki šteje 54 članov
- skrbniški svet
- mednarodno sodišče (International Court of Justice): samo države lahko vložijo spor pred to sodišče, ki šteje 15 članov
- sekretariat: generalni sekretar s svojim osebjem
- ⇒ ti organi tvorijo centralni sistem OZN
- specializirane agencije:
 - * niso organi OZN
 - * spadajo pod ekonomski in socialni svet
 - * WHO, ILO, UNESCO, WTO ...
 - * Te agencije so pri svojem delovanju neodvisne, a morajo oddajati poročila v ECOSOC.
 - * Agencije imajo svoje lastno članstvo, organe in proračun (denarno finančno niso odvisne od centralnega sistema)
- Fondi in programi:
 - * Skupni GS in EcoSoc
 - * UNICEF, UNHCR, UNCTAD
 - * Manj avtonomni, nimajo lastnih financ, odvisni so od donacij
- IAEA: mednarodna agencija za atomsko energijo
 - * Spada pod GS
- Mirovne operacije:
 - * Spadajo pod VS, to so ad hoc situacije (vsako posebej ustanovi VS).
 - * Modre čelade
 - * 4 tradicionalna pravila: soglasje vseh sprtih strani, modre čelade so nepristranske, oborožitev z lahkim orožjem, uporaba le v samoobrambi.

4. 5. POGLAVJE: VARNOSTNI SVET

- Najpomembnejši organ OZN
- Velike sile so si uspele pridobiti privilegiran položaj in lahko vplivajo na dejanja OZN.
- 23. člen: sestava VS
 - * 5 stalnih članic: ZDA, VB, Francija, SZ, R Kitajska
 - * 10 nestalnih članic, ki jih izvoli GS za dobo 2 let po 2 kriterijih: prispevek člana k mednarodnemu miru in varnosti, pravična geografska porazdelitev.

- 24. člen: članice OZN so VS zaupale prvenstveno nalogo za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti.
 - * 12. člen 4. poglavja odpravlja vsakršno dvoumnost glede miru in varnosti. Če se VS začne ukvarjati z nekim konkretnim problemom, potem mu GS ne sme dajati nikakršnih priporočil, razen če to od nje zahteva. Izjema od tega pravila: resolucija »Uniting for peace« (1950)
- 25. člen: sklepe, ukrepe VS morajo sprejemati in izvajati vse članice OZN.
- 27. člen: glasovanje v VS:
 - * sprejeli na Jalti
 - 1. vsak član VS ima en glas
 - 2. proceduralne odločitve: tiste, ki jih je potrebno sprejeti, da bi VS sploh deloval. Npr.: sprejem ali sprememba poslovnika, izvolitev predsednika VS, določitev kraja sestanka, odločitev o dnevnem redu ... Sprejete so, kadar za njih glasuje 9 katerih koli članov VS.
 - 3. meritorne odločitve: te odločitve so sprejete, kadar za njih glasuje 9 članov VS, med temi pa mora biti vseh 5 stalnih članic VS.
- 28. člen: delovanje VS mora biti organizirano na tak način, da se lahko sestane v vsakem trenutku. Zato so člani VS dolžni imeti svoje predstavnike navzoče 24 ur. Lokacija ni točno določena.
- 31. člen: na sestankih VS lahko sodeluje tudi država, ki ni članica VS, a le takrat, kadar odločitve VS bistveno prizadenejo njen interes (ne morejo glasovati, lahko pa se prijavijo k razpravi).

5. 6. POGLAVJE: MIROLJUBNO REŠEVANJE SPOROV

- 33. člen: stranki v sporu, ki bi v nadaljevanju lahko ogrožali mednarodni mir in varnost, sta dolžni spor reševati z miroljubnimi sredstvi: s pogajanjem, posredovanjem, arbitražo, spravo, anketo, predanjem spora regionalni organizaciji ...
- 34. člen: VS lahko zasleduje, sledi vsak spor in situacijo, ki bi lahko privedla do spora, da bi ugotovili, če lahko ta spor ogrozi mednarodni mir in varnost.
- 36. člen: VS lahko v kateri koli fazi tega spora priporoči ustrezne ukrepe za miroljubno rešitev spora obema državam.
- 37. člen: če stranki v sporu tega spora ne moreta rešiti, potem ga predata neposredno VS, ki potem sprejme obvezujoče odločitve.

6. 7. POGLAVJE: AKCIJA V PRIMERU OGROŽANJA MIRU, KRŠITVE MIRU IN AGRESIVNIH DEJANJ

- 39. člen: VS določa oziroma opredeli, kdaj obstaja kršitev miru ali dejanje agresije. VS ugotovi, da obstaja grožnja mednarodnemu miru in varnosti. Te tri kategorije niso objektivne kategorije → VS ima diskrecijsko pravico o ugotavljanju tega. Vs določa tudi nadaljnje ukrepe: imenuje državo, ki pomeni vršilca te grožnje.
- 41. člen: proti državam, ki ogrožajo mednarodni mir in varnost, se lahko uvedejo neoborožene sankcije: ekonomske sankcije, pretrganje diplomatskih stikov, trgovinskih, telegrafskih, telekomunikacijskih odnosov = embargo.
- 42. člen: če se ukrepi iz člena 41 izkažejo za nezadostne, potem OZN lahko uporabi svoje kopenske, zračne ali pomorske sile (oborožena sila).
- 43. člen: VS naj bi z državami članicami sklenil dogovore, s katerimi bi mu dale države članice na voljo določene vojaške kontingente.
- 47. člen: ustanovil naj bi se odbor vojaškega štaba, ki bi svetoval OZN pri vojaških akcijah. Pri tem bi sodelovali načelniki vseh stalnih članic VS.

- 51. člen: vsaka članica ima naravno pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe, a le do tistega trenutka, ko VS ukrene vse, kar je potrebno za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti. Ti ukrepi samoobrambe ne smejo v ničemer ovirati VS pri njegovi dejavnosti

7. 4. POGLAVJE: GENERALNA SKUPŠČINA OZN

- GS ima trojno naravo:
 1. splošna narava: 10. člen pravi, da se GS lahko ukvarja z vsemi zadevami, o katerih govori ustanovna listina in daje zanje priporočila vsem ostalim organom (izjema 12. člen; vsi ti organi morajo GS dajati letna poročila o svojem delovanju)
 2. subsidiarna narava: če se z neko zadevo ne ukvarja noben drug organ, potem se z njim ukvarja GS
 3. konkurirajoča narava: GS se lahko ukvarja z vsemi zadevami, s katerimi se ukvarjajo tudi drugi organi, in tem organom izga priporočilo
- zasedanje GS:
 - * plenarne seje (plenumi)
 - * vsako leto se v septembru srečajo voditelji držav na rednih zasedanjih
 - * izredna zasedanja sklicuje generalni sekretar, če jih zahteva VS ali večina članov OZN
 - * nujna izredna zasedanja: lahko se jih skliče s proceduralno odločitvijo VS
- GS velja za najbolj demokratičen organ OZN: vsaka država članica ima besedo in pravico priti na govorniški oder (skozi govorniški oder se izraža svetovno javno mnenje).
- GS daje priporočila z dvema namenoma: razvijanje mednarodnega sodelovanja, spodbujanje mednarodnega ekonomskega, socialnega, kulturnega in izobraževalnega sodelovanja.
- GS je tisti organ, ki potrjuje pogodbe med OZN in specializiranimi agencijami.
- GS je vrhovni organ OZN v smislu finančnih in ekonomskih zadev (potrjuje proračun OZN).
- GS je vrhovni organ OZN tudi glede skrbniškega sistema in nesamoupravnih ozemelj.
- 18. člen: način odločanja v GS
 - * $\frac{2}{3}$ večina vseh držav, ki so prisotne in glasujejo: sprejemanje novih članov OZN, suspenz članov OZN, izključitev članov OZN, izvolitev novih nestalnih članic VS, priporočila glede mednarodnega miru in varnosti, finančne zadeve
 - * o vseh ostalih vprašanjih se odloča z navadno večino članic, ki so prisotne in glasujejo

8. 15. POGLAVJE: GENERALNI SEKRETAR OZN

- 97. člen: Generalnega sekretarja voli GS na priporočilo VS.
 - * generalni sekretar je najvišji uslužbenec OZN.
- 98. člen: generalni sekretar je prisoten na vseh sestankih OZN
- 99. člen: generalni sekretar lahko opozori VS na vsako zadevo, ki bi lahko ogrožala mednarodni mir in varnost.

3. RAZLIKE MED DN IN OZN

- OZN je splošna, univerzalna organizacija; v njej sodelujejo vse države sveta in še posebej vse najpomembnejše sile.
- Ob nastanku OZN niso bili prisotni različni koncepti, kako naj bi ta organizacija delovala → konsenz o glavnih pravilih.
- V sistemu OZN je vojna prepovedana (v DN je le omejena).
- Sistem kolektivne varnosti je v OZN bistveno širše zastavljen (obstaja tudi preventiva, konfliktom se skušajo izogniti).

- Ves sistem delovanja v primeru ogrožanja mednarodnega miru in varnosti je bolj zastavljen kot v DN – jasneje je povedano, kdo ima prioriteto v odločanju (→ VS).

4. STRUKTURA OZN

- OZN je subjekt MO in MP.
- Sprejemanje sklepov z navadno in 2/3 večino (za pomembne zadeve).
- Glasovanje v VS:
 - * Kadar gre za kršitev ali ogrožanje miru, se sprejme obvezujoče sklepe, sicer se sprejme le priporočila.
 - * Vsi drugi organi sprejemajo le priporočila (razen mednarodnega sodišča v Haagu, ki sprejema obvezujoče sklepe).
- OZN je izvedeni **subjekt** (ne originalni subjekt) → njeno subjektivnost so določile države; ustanovile so jo z mednarodno pogodbo.
- OZN je univerzalna mednarodna organizacija, po področju dela je splošna mednarodna organizacija, je koordinativna organizacija.
- Članstvo v OZN je odprto za vse države pod določenimi pogoji:
 - * Članice OZN so lahko tiste države, ki s pripravljene ... iz ustanovne listine in ki so miroljubne.
 - * Članstvo v OZN pomeni definitiven vstop v MS.
 - * O sprejetju države v OZN glasuje GS z 2/3 večino na predhodni predlog VS OZN.
- Načela OZN:
 1. suverena enakost
 2. izpolnjevanje sprejetih obveznosti
 3. mirno reševanje sporov; odpoved uporabi sile in grožnji s silo (razen pri samoobrambi in na sklep OZN)
 4. pomoč ukrepom ZN in vzdrževanje vsakršne pomoči državam, zoper katero so uvedene sankcije
 5. OZN bodo zagotavljale, da bodo ti principi spoštovani
 6. nevmešavanje v notranje zadeve držav
 7. pravica vseh narodov do samoodločbe

15. NATO

- nastal leta 1949 kot odgovor na »sovjetsko pretnjo« z Washingtonsko pogodbo.
- Nastanek v osnovi ni bil ameriška ideja.
 - * Leta 1948: bruseljski pakt (Francija, VB, Benelux)
 - * Odgovor v ZDA je velik (niso za priključitev), ker so menili, da bo priključitev iritirala SZ.
- Nato je več kot le zavezništvo (**pakt**).
 - * Vnaprej izdelani načrti.
 - * Gre za izgradnjo struktur, ki se gradijo naprej (klasično zavezništvo je manj kot to).
- Organi Nata:
 - * Svet
 - * Generalni sekretariat
 - * Poveljstvo
 - * Regionalno poveljstvo

- * Skupščina
- Casus federis: pogodba, ki opredeljuje, kda začne zavezništvo na bojnem polju delovati.
 - * V primeru napada na državo članico ali na njene oborožene sile, se bo ta napad smatral kot napad na vse
 - * Branjena cona: območje, na katerem pakt deluje
 - Nato deluje na območju severnoatlanskega prostora
 - »outside area activities«: o tem se govori vedno več (Bosna, Kosovo, Daljni vzhod)

16. ODNOSI V MEDNARODNI SKUPNOSTI

- izredna intenziteta odnosov v MS (bilateralni in multilateralni odnosi)
- MO temeljijo na mednarodnih pogodbah, zlasti multilateralni MO.
- Vse večji pomen nedržavnih MO (tudi med posamezniki)

(A) KLASIFIKACIJA ODNOSOV

- bilateralni, multilateralni MO
- glede na vsebino:
 - * politični: politični stiki, medsebojne konzultacije, razni sporazumi ...
 - * ekonomski: sporazumi o gospodarskem sodelovanju, svobodni trgovini, skupnem trgu, o maloobmejnem prometu, odpravi carin, odpravi dvojnega obdavčenja ...
 - * vojaški: zavezništva, pakti, Partnerstvo za mir
 - * sporazumi o znanstvenem, kulturnem sodelovanju
- odnosi podrejenosti in enakopravnosti:
 - * enakopravnost se izraža skozi načelo suverene enakosti držav
 - * dejanska neenakopravnost se kaže na različnost ravneh razvitosti, tudi kot formalna neenakopravnost in skozi članstvo v določenih grupacijah
 - * problem odvisnosti: predvsem ekonomska odvisnost, ne toliko politična; varnostna, ideološka odvisnost, formalne oblike odvisnosti: kolonije, vazalni odnos, protektorati (pogodbeni odnosi odvisnosti), mandatna ozemlja (začasna uprava mandatorja na ozemljih, ki bi rada nekoč postala neodvisna).
- Odnos ravnotežja sil:
 - * Ravnotežje sil je bilo dominantna MO in cilj različnih povezav; tako je tudi danes
 - * Ravnotežje sil je nekaj dinamičnega
 - V tem kontekstu imajo nekatere države posebno funkcijo, ki si jo zagotovijo s formalnim sporazumom ali z dejanskim stanjem (tamponske države, stalne nevtralne države, države, ki same vodijo politiko nevtralnosti)
 - * Ravnotežje sil je pomembno tudi na regionalni ravni
 - * Ne gre le za vojaški aspekt
 - * Ravnotežje moči je posebej pomembno v realistični šoli (ravnotežje sil je temelj za stabilnost)
 - * Koeksistenca: navadna, miroljubna, aktivna miroljubna koeksistenca
- Odnosi razvitosti in nerazvitosti
- Konfliktni odnosi:
 - * V preteklosti so bile vojne med državami pogost pojav, pravica voditi vojno pa ena od temeljnih pravic suverenih držav

- * Danes: države nimajo pravice do vojne (ustanovna listina OZN)
- * Teoretiki MO veliko razpravljajo o vojnah in o konfliktih v MO.
- * Zakaj do vojne prihaja?
 - Hobbes: vojna kot normalno stanje v MS
 - Vojna kot izraz spopada različnih plemen za njihovo prevlado – boj za preživetje
 - fašizem
 - Lawrence: vojna kot izraz človekove narave
 - Vojna je posledica borbe držav za premoč in bogastvo (nove teritorije, blago ...)
 - Vojna kot izraz težnje narodov po svobodi, neodvisnosti
 - Marksizem: vojna je posledica razrednih konfliktov
- * S civiliziranjem človeške družbe se prostor za vojno oži, poteka proces humanizacije vojne – so pa tudi nasprotne teorije: teorije o spopadu med civilizacijami v 21. stoletju
- * Uporaba sile je dovoljena le ob sankcijah VS (uporaba regionalnih sil), samoobrambi (individualni ali kolektivni), uveljavitvi samoodločbe in ob humanitarni intervenciji
- * V zadnjih letih mednarodne organizacije posegajo na tuja območja brez sklepa VS
- * Zaradi težnje po humanizaciji vojne in zaradi dejstva, da do vojne še prihaja, se je izoblikovalo pravo vojne (cilj: humanizacija vojne; ta pravila omejujejo vodenje vojne)
- * Spor – konflikt – vojna:
 - Spor: mednarodno nesoglasje o pravnih ali dejanskih dejstvih, ki ga spremlja prizadevanje obeh strani, da bi svoje videnje uveljavili
 - Konflikt: v osnovi je nek spor, ki ga že spremlja neka zaostritev v odnosih med državami; medijski pritisk na eni ali na obeh straneh – prihaja do čustvenih reakcij, konflikt je aktivizacija spora v smer, ki jo je težko kontrolirati
 - Vojna: oborožen spopad med dvema ali več državami, katerega namen je podrediti si voljo druge države in z jasnim namenom voditi vojno – doseči neke politične cilje
- * Tipologizacija konfliktov:
 1. glede na motiv spora: ekonomski, verski, politični ... spori
 2. teritorialni in neteritorialni spor: teritorialni spori so najnevarnejši spori
- * latentne in manifestne oblike spora: konfliktna spirala (spor, ki se ne da razrešiti in prihaja do zaostrovanja; nazadnje lahko pride do vojaškega spopada)
- * ko spor prerašča v konflikt ali oborožen spopad, je odločilna tista faza razvoja, ko pride do možnosti spopada – takrat se pojavi interes MS in to je kritična točka, ko se spor začne obvladovati ali pa preraste v resen konflikt
- * obveza držav, da se spore rešuje mirno (2 vrsti sredstev):
 1. pogajanja med 2 državama
 2. v reševanje spora je vključen nekdo tretji:
 - **pogajanja**: neposreden dialog med sprtima stranema; rezultat uspešnih pogajanj je mednarodna pogodba; prednost pogajanj: obe državi imata v rokah vse niti reševanja spora; pomanjkljivost pogajanj: kadar gre za veliko razliko v moči, so pogajanja za šibkejšo državo zelo težka
 - **dobre usluge**: najblažji poseg nekega tretjega, ki obema stranema omogoči, da do pogajanj pride
 - **posredovanje**: aktivnejši pristop tretjega, ki skuša s svojimi predlogi pripraviti sprti strani do sporazuma

- **arbitraža**: prva faza, ko ne gre več za politično reševanje spora, ampak za pravne posledice; 2 sprti strani se sporazumeta, da nekdo tretji presoja spor; odločita se tudi o tem, na podlagi katerih virov se ta tretji odloča; sklep arbitra naj bi bil obvezujoč za obe strani in nepriziven, zato se za arbitražo države odločajo zelo redko, običajno takrat, ko gre res za pravni spor
- **mednarodna sodna pot**: državi se odločita, da s svojim sporom stopita pred neko mednarodno sodišče; ta sodišča sodijo po MP, sklepi so obvezujoči, a države k temu pristopijo samo po lastni volji
- **reševanje sporov prek forumov mednarodnih organizacij**: OZN v GS (resolucija je samo priporočilo) ali v VS (resolucija je lahko samo priporočilo ali pa obvezujoč sklep – po poglavju 7)

17. NORME V MEDNARODNIH ODNOSIH

- norme so del strukture MS
- Norme: pravila obnašanja, ki urejajo odnose med subjekti
- Vsaka mednarodna norma ima dispozicijo, subjekt norme in sankcijo

(A) PRAVILA MEDNARODNE MORALE

- So izraz splošnih moralnih vrednot in principov
- Večina moralnih norm preraste v pravne norme
- Zlasti v času oboroženih spopadov v MŽ velja, da cilj opravičuje nekatera nemoralna sredstva
- Mednarodna morala vs. MP
 - * Moralne norme so baza pravnih norm, s tem da o pravni normi govorimo takrat, ko nastane tudi prepričanje, da je neko dejanje v nasprotju s pravom; da moralna norma postane pravna, je potreben nek občutek, da je dejanje ne le nemoralno, ampak tudi protipravno
 - * Moralne norme so sankcionirane moralno, pravne pa s pravom
- V MŽ ni nekega centralnega organa, ki bi sankcioniral → subjekti sami določajo norme (ni centralizirane sankcije)
- V MŽ je razlika med moralo in pravom manjša kot v notranjem življenju; v MŽ za kršitve norm MP pogosto pride le do moralne sankcije

2. MEDNARODNI OBIČAJI

- Pravila kortoazije, protokola
- Mednarodni običaji ne temeljijo na nekih moralnih predpostavkah
- Niso pravno določeni, niso del MP, mednarodne morale; so pa pravila lepega obnašanja v MŽ
- V glavnem jih sprejemajo vse države
- Pravila kortoazije so tista, ki jih sprejemajo vse države, protokol pa so pravila, ki jih določi sama država.

3. MEDNARODNO PRAVO

- Sistem pravil, ki urejajo odnose med v MS priznanimi subjekti (ne gre za posamezna pravna pravila)
- Pravno nevtralna dejanja ne obstajajo: vsako dejanje je v skladu s pravom ali pa v nasprotju s pravom

- V pravnem sistemu lahko, tudi če neko dejanje ni jasno določeno s pravom, s komparacijo zavzamemo stališče, ali je v skladu s pravom ali pa v nasprotju z njim.
- MP ureja odnose med državami in drugimi mednarodnimi subjekti, a najpomembnejši so odnosi med državami
- MP je sistem pravnih pravil, ki urejajo odnose med suverenimi državami, med njimi in mednarodnimi organizacijami in dolžnostmi, ki jih subjektom nalaga MŽ.
- Ali je MP pravo? → DA! Drugo vprašanje pa je, ali države same priznavajo pravna načela.
 - * Strukturalni elementi, da ne obstoja MP: v MS ni zakonodajalca (a tudi znotraj držav pravo ne temelji nujno na pisanih zakonih, ki bi jih sprejel zakonodajalec); v MS ni sodišča, ki bi ugotavljalo, kaj je prav (a obstoj sodišča je pogoj za to, da govorimo o pravni normi, poleg tega v MŽ obstaja več sodišč); v MŽ ni organizirane sankcije (sankcije so, vprašanje je bolj, ali za sankcijo obstaja družbena norma)
 - ⇒ MP je pravo, je specifičen pravni red, ki je sicer podoben notranjemu redu v državah, ni pa identičen z njim
 - ⇒ V MP obstoji sankcija; obstaja specifičen način nastajanja norm; obstaja pravna zavest
 - ⇒ Vse specifičnosti MP so posledice dejstva, da v MŽ obstajajo suvereni subjekti
- MP se ne krši pogosto – večina pravil se striktno spoštuje
- Bistvo vsake pravne norme je, da je možno drugačno ravnanje od tistega, ki ga norma predpisuje.
 - * Norma je kriterij, ki določa, ali je ravnanje v skladu s pravom ali v nasprotju z njim (norma najprej predvideva možnost kršitve)
- Vse države priznavajo obstoj MP in se nanj sklicujejo
- Vloga MP je, da ureja MO, vrednosti dejanja mednarodnih subjektov, regulira, vrednosti in usmerja ravnanje držav in drugih subjektov in na nek način konzervira obstoječe stanje.
- Včasih pride do prevelikega razkoraka med pravnim redom in stvarnim življenjem (običajno pride do revolucije)

1. VIRI MEDNARODNEGA PRAVA

- **Volja držav:** stvarni viri MP, osnova norm
 - * Volja držav se oblikuje na različne načine
 - * MP je izraz volje držav: mednarodni sporazum kot uskladitev volj držav
 - * Volja je izražena bodisi izrecno (pogodbe) bodisi implicitno (dejansko obnašanje držav)
- **Formalni viri MP:**
 - * Ni centralnega zakonodajalca, zato je vprašanje V kakšnih oblikah se pojavljajo pravila MP? bolj odprto kot v notranjem pravu.
 - * **Mednarodne pogodbe:** o njih govori MP pogodb;
 - mednarodna pogodba je soglasen izraz volje 2 ali več držav z namenom povzročiti pravne učinke, ki jih na tako izraženo voljo navezuje MP; pravnim učinkom naj bi sledili dejanski učinki
 - pogodbe v MŽ sklepajo predvsem države – za to so v njih zadolženi organi za zunanje zadeve, predsedniki vlad, držav
 - bistvo mednarodne pogodbe: soglasje volj (hibe volj: prisila, zmota, prevara ...)
 - vrste pogodb: bilateralne in multilateralne; pisne in ustne; tajne in javne pogodbe
 - pogodba stranke zavezuje
 - faze pripravljanja pogodbe: pogajanja → parafiranje pogodbe → podpis pogodbe → ratifikacija pogodbe

- pogodba stopi v veljavo včasih s podpisom, navadno pa z ratifikacijo (pri nas vlada nima ratifikacijskih pooblastil); izjemoma lahko pogodba stopi v veljavo že s samim podpisom (ko se stranki pogodbe za to dogovorita in to posebej zapišeta – Slovenija tega ne priznava); pogodba lahko stopi v veljavo tudi, ko se da razpoznati namen, da sta državi hoteli pogodbo podpisati
- to, kdo ratificira mednarodno pogodbo, je navadno napisano v ustavi
- pogodba se običajno objavi
- mednarodna pogodba se tolmači tako, da se ugotavlja, kaj je dejanska volja podpisnic; včasih v pogodbi sami piše, kako se jo tolmači – če je na eni strani hiba volje, je taka pogodba nična
- vsako pogodbo je treba izpolniti pošteno in v dobri veri.
- Velja, da kasnejši zakon ali pogodba o isti stvari revidira prejšnjega
- Pri tolmačenju pogodb prevlada specialna pogodba o neki stvari nad generalno pogodbo
- Vprašanje jezika: pogodbe se včasih sklepajo v enem (diplomatskem) jeziku; zdaj se pogodbe sklepajo v jezikih podpisnic
- Mednarodna pogodba preneha tako, da se izpolni; nekatere pogodbe so trajne; v sami pogodbi je običajno določeno, kdaj pogodba neha veljati; če ena stran ne izpolni določil, jih tudi druga stran ni obvezna; klavzula spremenjenih okoliščin: ta klavzula se upošteva, ko gre za bistveno spremembo okoliščin, v katerih je bila pogodba sklenjena, in ko se da predvideti, da bi stranki, ko bi te okoliščine predvideli, te pogodbe ne podpisali
- Država, ki pristopi k multilateralni pogodbi, lahko običajno k posameznim členom ima rezerve
- * **Mednarodno običajno pravo:**
 - Neko pravilo se pojavi skozi implicitno izraženo voljo strank, tako da države na določen način ravnajo – dejansko ravnanje držav
 - Splošna neosporna praksa držav je pogoj, da nastane običajno pravo
 - Običajno pravo je danes pretežno kodificirano; kasnejše običajno pravo revidira prejšnjega in specifična norma derogira splošno normo
 - Običajno pravo je relevantno, kadar neke pogodbe, mednarodnega akta ni.
- * **Splošna pravna načela:**
 - Splošni pravni principi, ki jih je mogoče aplicirati na odnose med državami – splošni pravni principi katerega koli prava
- * **Stališča znanosti in odločbe sodišč:** pomožni vir MP – odločitev sodišča ne pomeni uveljavljanja neke nove pravne norme, je pa vir za ugotavljanje, kaj pravo dejansko je
- * **Mednarodno mehko pravo:**
 - Deklaracije in resolucije mednarodnih organizacij
 - Resolucije: akti, ki se nanašajo na neko konkretno zadevo
 - Deklaracije: splošni akti, pogosto pomenijo interpretacijo nekih že sprejetih načel
 - v pravnem pogledu imajo deklaracije in resolucije isti pomen
 - Deklaracije lahko dajo interpretacijo pravnih načel iz ustanovne listine OZN
- * **Temeljna načela MP:** 7 načel iz ustanovne listine OZN ⇒ ustavni postulat v MS

2. KOMPLEKSI, KORPUSI MEDNARODNEGA PRAVA

- **Mednarodno javno pravo VS. mednarodno zasebno pravo**
 - * Mednarodno javno pravo = MP

- * Mednarodno zasebno pravo: kolezijska pravila; del notranjega prava vsake države; pravila pravnega reda države; kdaj se za sankcioniranje uporablja tuji pravni red
- **MP miru VS. MP vojne:**
 - * Oba sta del obstoječega MP
 - * Imamo zelo malo pravil do vojevanja
 - * Sistema delujeta paralelno (v vojnem stanju je del MP miru suspendiran in se ne more uporabljati)
- **Mednarodno obče pravo VS. mednarodno regionalno pravo:**
 - * Mednarodno obče pravo velja generalno, za vse države
 - * Regionalno pravo je specifično za določene regije
- **Klasično MP VS. moderno MP:**
 - * Klasično MP je nastalo iz kapitalističnega družbenega reda; legitimna je bila pravica do vojne
 - * Kasneje: globalizacija
 - * Moderno MP: državna suverenost ni več nedotakljiva (samoodločba, solidarnost)
- **Manjšinsko MP**
- **Pravo človekovih pravic**
- **Mednarodno humanitarno pravo:**
 - * Ottawska konvencija (o uničenju protipehotnih min)
 - * Osnovni smisel je humanizirati življenje tudi v časih vojne
- **Mednarodno pomorsko pravo**
- **Mednarodno zračno pravo**
- **MP nadzračnega prostora** («outer space»)
- **Mednarodno ekonomsko pravo**
- **MP okolja** (mednarodni standardi za zaščito okolja)
- **Mednarodno diplomatsko in konzularno pravo**
- **MP pogodb**
- **MP mednarodnih organizacij**

3. SUBJEKTI MEDNARODNEGA PRAVA

- Isti kot so subjekti MO (različen je le pristop: pri MO subjekti prostovoljno vstopajo v MS; pri MP pa mislimo, da so subjekti nosilci pravic in dolžnosti v MS):
 - * Države
 - * Mednarodne vladne organizacije
 - * Osvobodilna gibanja in vstajniki
 - * Institucionalizirana ozemlja
 - * Sui generis subjekti: malteški viteški red, Sv. sedež, mednarodni odbor RK
 - * Narod, posameznik
- Države so edini izvorni subjekt MP. ostali subjekti imajo toliko pravic, kolikor jim jih dajo države
- Države so edini splošni subjekt v MP (so akterji MŽ)
- Država kot subjekt MP: MP opredeljuje pojem države in določa, do kje sega suverenost držav → samoomejevanje suverenosti

4. RAZMEJITEV TERITORIJA

- Vse površine Zemlje so razdeljene v 3 kategorije
 1. območja, ki so pod suverenostjo držav

2. območja, ki niso pod suverenostjo nobene države: nikogaršnja zemlja + območja, ki niso pod suverenostjo nobene države, a si jih lahko vsaka država pridobi
 3. območja, ki so na uporabo vsem: območja, ki jih nihče ne more dobiti v last, lahko pa jih vsakdo uporablja (odprto morje, outer space)
 4. poznamo pa še območja pod posebnim statusom: anglo-egiptski Sudan, Antarktika, Ženevsko jezero, Arktika, morje pod ledom, kondominiji, epikontinentalni pas (obalni pas pod morjem), ekonomska cona, nekateri deli območij pod najemom (Panamski prekop, Bermudi ...), ozemlja pod okupacijo (Gaza, Zahodni breg ...; okupator izvaja le dejansko oblast in ne suverene), Tajvan, status ladij na odprtem morju, diplomatov na diplomatski misiji
- Razmejitev državnega teritorija:
1. na kopnem: teritorij je razmejen z mejami
 - * meje so določene s pogodbami, označene so na terenu, vrisane v zemljevidih
 - * meja Hrvaške s Slovenijo je faktična meja (še ni napisana v pogodbi) – v pravnem pogledu je tudi to državna meja, ki jo je treba spoštovati
 - * če so meje določene s pogodbo, gre za precizne določbe (če ni preciznosti, potem se uveljavljajo neka načela, ki določijo meje – do tja, do koder seže efektivna oblast)
 - * faze določitve meje: pogajanja, označitev na kartah, pregled na terenu (da ne bi bilo pol senika v eni, pol pa v drugi državi), podpis sporazuma, označitev na terenu
 2. na morju:
 - * notranje vode: tisti del priobalnega morja, ki je popolnoma obvladljiva od obalne države
 - * obalno morje: notranje vode + obalni pas (tu je država suverena)
 - * zunanji pas: država ni suverena, a ima določene pravice
 - * odprto morje: država ni suverena (nima pravice kontrole), ima prednost pri izkoriščanju
 - * epikontinentalni pas: pod morjem
 - * obalni pas obsega 12 milj; nekatere države zahtevajo več (⇒ ekonomska cona; država lahko morje izkorišča, omogočati pa mora drugim ladjam nemoteno plovbo)
 3. proti ozračju:
 - * teritorij sega toliko v ozračje, kolikor ga je država sposobna kontrolirati (cca. 80 km – zračni prostor) oziroma do koder je mogoče leteti po principu reakcije
 - * države tolerirajo prelete satelitov, ne pa tujih letal
 4. meja v podzemlju:
 - * načelo efektivnosti
 5. mednarodne plovne reke:
 - * vprašanje ekologije, uporabe vode
 - * mednarodno sosedsko pravo
 - * v MP je vedno relevantna pogodba; če te ni, vprašanje rešujejo splošni principi MP
- nadzračni prostor, odprto morje, dno odprtega morja → območja na razpologo vseh sil

5. RAZVOJ MEDNARODNEGA PRAVA

- Pogoj: nastanek suverenih držav, določena intenziteta MO, obstoj pravne zavesti
- Do 20.stol.: klasično (evropsko) MP, ki je bilo veljavno za evropski svet
- Po 1 SV: organiziranost MS (Društvo narodov)

- Po 2 SV: univerzalnost MS
- Razvoj znanosti MP (med pozitivizmom in naravnopravnim pristopom)
- Sodobna doktrina: pozitivizem (obvezujočnost, nespornost pogodb), počasi prodirajo vprašanja o smotnosti prava in pogodb

6. MEDNARODNO VOJNO PRAVO

- Pravica do vojevanja = kdaj je uporaba oborožene sile dopustna, legitimna
 - * Možna je tudi samoobramba, humanitarne intervencije
- Pravila v času vojevanja:
 - * Prizadevanja za pravila obnašanja tudi v času vojevanja
 - * Zadnji dosežek: prepoved uporabe protipehotnih min
- Vzroki za razvoj:
 - * Obči razvoj humanitarnih pojmovanj (človečnosti, civiliziranja), da je treba določena barbarska dejanja preprečiti
 - * Razvoj orožja, ki lahko uniči na tisoče življenj (nuklearna, biološka, kemična, bakteriološka orožja). Obstaja težnja za čim bolj preciznim orožjem, ki bi prizadela le vojskujoče se.
 - * Logika recipročnosti: skrb, da bi z lastnim ravnanjem sprovcirali enako ravnanje nasprotne strani. Nobena vojna ni vnaprej dobljena ali izgubljena. Ne vemo, kakšen bo rezultat. Vedno je riziko.

⇒ Dober del teh norm se spoštuje ali se nanje vsa sklicuje. Gre za velike vložke, eksistenco države, biti ali ne biti. Država v takih trenutkih tvega tudi kršitve mednarodnega vojnega prava; seveda se zavedajo možnih posledic.

18. FAKTORJI MEDNARODNE SKUPNOSTI

- Faktorji MS: objektivni dejavniki, ki učinkujejo na subjekte MS.
 - * Objektivno obstoječi ambient, okvir delovanja subjektov, nastajanja odnosov in delovanja norm
 - * Faktorji MS objektivno determinirajo MO
 - * Faktorji MS so objektivno obstoječa dejstva, ki vplivajo na MŽ.

(A) FAKTORJI MS

1. STOPNJA DRUŽBENEGA IN GOSPODARSKEGA RAZVOJA

- Ker je razvoj neenakomeren, to ni enakomeren faktor
- Po padcu bipolarne strukture MS se šele oblikujejo nove vloge držav. Pojavljajo se razne ideje, npr. nemška ideja (pakt stabilnosti za JV Evropo) za stabilnost na tem območju, teza o novi konferenci na Balkanu ...
- Zaradi »prenavljanja« MS je ta hip vprašanja sever-jug potisnjeno ob stran, a se bo kmalu vrnilo!
- Globalizacija, centralizacija moči, neenakomeren tehnološki in gospodarski razvoj postajajo vse bolj pomembni faktorji

2. GEOGRAFSKI FAKTOR

- Z vidika razvojnih možnosti in varnosti države
- Prostorski, geološki, klimatski, botanični ... aspekti → tvorijo okolje, v katerem sodelujejo subjekti.
- Prostor je okvir zunanje politike vsake države. Lega je pomembna za vodenje zunanje politike.
- V preteklosti je geografski položaj povzročil ekspanzijo Evrope, določal politiko evropskih sil ... Čeprav je geografsko okolje dokaj stalno, pa je učinek le-tega na politiko držav v različnih zgodovinskih obdobjih različen. Vplivajo namreč tudi okoliščine.
- Danes je vpliv geografskega faktorja vsekakor zelo pomemben.
- V 19. stol. je bil poudarek prav na geografskem faktorju.
- Vprašanje je, ali je geopolitika danes nekaj preživelega. Kajti pomen geografskega faktorja je veliko manjši kot včasih + geografija nima več tako pomembnega položaja, kot ji ga pripisujejo geopolitične študije.

3. DEMOGRAFSKI FAKTOR

- Neenakomerna poselitev
- Populacijski pritiski iz nerazvitih držav v razvite države
- Migracije so stalen faktor v sodobni skupnosti (v Sloveniji se pojavlja samoohranitveni refleks).

4. FAKTOR ZNANOSTI

- Izjemen pomen za razvoj MO v prihodnosti
- Računalniki, komunikacijska tehnologija ... prinašajo v razvoj MO silovite spremembe (zaradi njih izgublja na pomenu geografski faktor)
- Znanost diktira nove teme, nove možnosti za izvajanje zunanje politike.

5. IDEOLOŠKI FAKTOR

- Ideologija: sistem vrednost, političnih ciljev, ki so zaobjeti v določenem sistemu in delovanju; gre za aktiven pristop – vrednote se skuša uveljaviti (ideologija je odraz konteksta zgodovinskega obdobja)
- Mnogi trdijo, da je obdobje velikih ideologij za nami (fašizem, komunizem). Na to je vplivalo mnogo dejavnikov: razvoj humanizma, tehnologije, komunikacijske tehnologije ⇒ sodobni svet jih več ne omogoča
- Pred nami je transnacionalno povezovanje, toleranca
- Ideološki konflikti so vodili v vojne, v ideološko delitev sveta, ki je dajalo pečat MŽ.
- Danes: globalen vzpon demokratičnega liberalizma (globalni ideološki pojav sodobne dobe).
- Na lokalno ravni je viden problem renesanse islama (vera ima pomemben vpliv na MO).

19. ZUNANJA POLITIKA

- Nekateri jo imajo za del teorije MO (vsako teoretsko preučevanje ZP je del teorije MO, ki je predpogoj in okvir za preučevanje ZP).
-

(A) ZUNANJA POLITIKA

1. ZUNANJA POLITIKA NA SPLOŠNI RAVNI:

- ZP kot taka: dejavnost neke države
- ZP kot dejavnost: delovanje države za uresničevanje določenih ciljev držav
- Kdo so zunanjepolitični akterji? Kako prihaja do zunanjepolitičnih odločitev?
- Preučevanje sredstev, ki jih imajo države na razpolago in ki jih akterji v ZP uporabljajo.
- Politološki pristop (preučevanje je politološko)

2. ZUNANJA POLITIKA KOT VEDA, ZNANOST

- del discipline MO, del teorije MO
- teoretski pristopi imajo 2 usmeritvi:
 1. preučevanje ZP posamezne države
 2. preučevanje ZP skozi zgodovino (zgodovinska deskripcija); pomaga razumeti sodobne procese, pojave na podlagi preteklosti

3. PRISTOPI K TEORIJI MEDNARODNIH ODNOSOV

- Analitični, konceptualni ...
- H. Kissinger: O ZP kot vedi ni mogoče govoriti, ZP je zelo redko koherentna.
- ZP je povezana z MO (MO so temelj za razumevanje ZP).
- Ko razumemo glavne značilnosti MO, lahko razumemo pomen ZP.

4. DEFINICIJA POJMA ZUNANJA POLITIKA

- **Zunanja politika je organizirana dejavnost države oziroma za to posebej pooblaščenih organov, ki delujejo kot akterji (sprejemajo in izvršujejo odločitve), s ciljem doseči v mednarodnem ambientu uveljavitev lastnih interesov in vrednot**
- ZP je kompleksna, pestra, državna dejavnost (prepletanje motivov in interesov)
- ZP večine držav je odzivanje na akcije drugih držav
- ZP je opis dejavnosti neke države MS
- Ne glede na kompleksnost je ZP organizirana, sistematična dejavnost v mednarodnem ambientu.
- ZP sestoji iz odločitev in akcij
 - * Odločitve: vse tisto, kar se dogaja v zavesti faktorjev ZP
 - * Akcije: neposredna dejavnost v mednarodnem ambientu
- ZP je aktivnost države, usmerjena k uresničevanju določenih ciljev.
 - * Elementi ZP: načela, sprejemanje odločitev, podvzemanje konkretnih akcij
- ZP je stalno, trajno delovanje v obliki raznih aktivnosti, s katerimi ustavno pooblaščeni organi države delujejo, da bi ohranili ali spremenili položaj v MS, tako da bi bil v skladu s cilji, ki so jih zastavili ti organi ali njihovi predhodniki.
- ZP je aktivnost oblastnih organov in njihovih agentov neke države z namenom vplivati na obnašanje mednarodnih subjektov.

2. ODNOS MED ZUNANJO IN NOTRANJO POLITIKO

- Gre za večplastno delovanje, saj sta ti dve politiki povezani oziroma prepleteni → v osnovi gre za iste akterje, iste interese, vrednote in cilje
- Za uresničitev ZP ciljev je zlasti za male države pomembno, da sta politiki čim bolj usklajeni.

- Da se uresniči varnost neke države, je potrebna notranja stabilnost in notranjepolitične prilagoditve.
- Pogosto so NP stanja pogoj/ovira/limit za uresničitev ZP ciljev. Vendar pa mora tudi NP upoštevati mednarodni kontekst.
- ZP je vedno tudi sredstvo za uresničevanje NP vrednot in ciljev. Te vrednote pa izraža tudi ZP, zato je v tem smislu ZP nadaljevanje NP.

3. DETERMINANTE ZUNANJE POLITIKE

- To so okviri, ki postavljajo limite ZP
- Politični akterji morajo te determinante upoštevati, ko sprejemajo ZP odločitve (te so lahko dalekosežne in tudi usodne)

1. ENDOGENE DETERMINANTE

1. Moč in položaj države (determinirata sredstva in cilje ZP)
2. vrednote in temeljni politični postulati
3. notranjepolitični konsenz

2. EKSOGENE DETERMINANTE

1. mednarodno okolje (MS): MS je sestavljena iz suverenih držav, ki s svojimi interesi in cilji determinirajo našo ZP
2. medsebojna, vzajemna odvisnost med državami na praktično vseh področjih
3. velike razlike med subjekti

4. AKTERJI ZUNANJE POLITIKE

- To je širok spekter individualnih in kolektivnih akterjev, ki uresničujejo ZP neke države
- Pri analiziranju ZP katere koli države moramo imeti vedno pred očmi osebnost in psihofizično strukturo akterja, saj le ta zelo vpliva na ZP odločitve.
- Akterji imajo različne funkcije, pozicije in pooblastila; pomembne odločitve ZP pa si v vsaki državi vedno prisvoji politični vrh. Najpomembnejše odločitve morajo biti izraz širokega konsenza, samo odločitev pa sprejme ozek politični krog.
- Vsaka država sama z ustavo določa, kdo so ZP akterji in kakšna so njihova pooblastila

1. ŠEF DRŽAVE

- Predsedniški sistemi (ZDA, Francija): šef države je tudi vrh izvršilne oblasti in s tem glavni akter v ZP odločitvah.
- Parlamentarni sistemi (Nemčija, Italija): glavni akter v ZP odločitvah je predsednik vlade oziroma kancler
- V obeh sistemih je šef države najvišji po protokolu, predstavlja državo, običajno sprejema akreditivne tujih veleposlanikov in akreditira veleposlanike na tujem.
- Ne glede na to, kako je to ustavno določeno in urejeno, pa je veliko odvisno od osebnosti in politične teže.

2. MINISTRSTVO ZA ZUNANJE ZADEVE

- Je glavni predlagatelj ZP in glavni operativni izvajalec odločitev (sprejema jih vlada).
- Njegova naloga je predvsem priprava odločitev in ukrepov: zbiranje informacij in podatkov, analiza procesov v svetu, pogajanja ...)

3. ZAKONODAJNI ORGANI

- Imajo različno stopnjo odgovornosti

- Njihov položaj je zelo različen od države do države. Generalno gledano imajo parlamenti v ZP manj besede kot v NP – bolj potrjujejo kot kreirajo ZP.
- Glavne funkcije parlamenta: sprejemanje glavnih odločitev o ZP, nadzor dela vlade, poseganje v ZP s sprejemanjem zakonov (določanje proračuna tudi za ZP)
- * Ratifikacija mednarodnih pogodb, ki zahtevajo spremembo zakonodaje

4. OSTALA MINISTRSTVA

- Njihova vloga postaja vedno večja zaradi globalizacije in internacionalnega življenja → nastaja velik problem koordinacije ZP v vseh državah

5. DIPLOMATSKA SLUŽBA

- Diplomatska služba je poseben aparat, ki se profesionalno ukvarja z ZP v državi, deluje v državi in delno izven nje; je del državne uprave.
- Naloga: vzdrževanje stikov z drugimi državami, zaščita interesov pravnih in fizičnih oseb v tuji državi, dogovarjanje in pogajanje, sprejemanje stališč v mednarodnih organizacijah, informiranje tuje države o stališčih in mnenjih lastne države, prenašanje sporočil, zahtev in protestov, promoviranje lastne države ...
- Država vzpostavi diplomatske odnose z dogovorom (sporazum, pogodba) o diplomatskih odnosih.
- Diplomatske misije vodijo veleposlaniki, ambasadorji.
- Predstavniki predstavljajo svojo suvereno oblast, zato ne more biti podrejeni tuji suverenosti → od tod izvira cela vrsta diplomatskih imunitet. Gre za odnose med suverenostma, zato je diplomatski predstavnik dolžan komunicirati s centralno oblastjo tuje države.
- V osnovi je diplomatska funkcija politična funkcija; akreditivno pismo izroči veleposlanik šefu tuje države.
- Vsa vprašanja diplomatske službe so opredeljena v *Dunajski konvenciji o mednarodnem pravu* (1961).
- Lahko gre tudi za misije pri mednarodnih organizacijah.
- **Konzularna funkcija**: danes v veliki meri integrirana v diplomacijo, a njena bistvena funkcija ni politična. Ta funkcija je nastala iz ekonomskih potreb in ne kot odnos suverenosti.
- Organizacija diplomatskih služb je stvar vsake države same, a misije so vendarle odvisne od moči in potenciala države.
- Za diplomata je pomembna široka izobrazba, čista strokovnost, tehnika, patriotična predanost tej funkciji in interesom lastne države, sposobnost percipirati nacionalne strateške interese. Diplomati mora biti fleksibilen, pragmatičen, brez občutka križarske misije, sposoben mora biti dojeti, kaj bi lahko bil optimalen kompromis in kakšni so strateški cilji in potrebe druge strani.
- Vedno je obstajala tendenca po javni diplomaciji, a del bo vedno ostal tajen!

5. CILJI ZUNANJEPOLITIČNEGA DELOVANJA

- Cilji morajo biti jasno definirani, imeti morajo nacionalno podporo. Postavljeni cilji morajo imeti adekvatna sredstva (cilji, ki jih nimajo, so obsojeni na neuspeh; lahko so celo nevarni).
- Bistvo diplomatskega interesa je razumeti interese druge strani, poznati njihovo moč in percepcije (drugače ni kompromisa). Diplomacija mora najti pot do kompromisa, razen ko gre za vitalne interese (preživetje države, nacije). Če je spor v vitalnih zadevah, se moramo zavedati, da je možen konflikt (tu nastopi iskanje mednarodne podpore).

Optimalni kompromis je cilj vsake diplomacije – cena mora biti čim nižja. Končni strateški cilj mora biti pri tem znan, drugače država zgrmi v prepad.

6. ODLOČANJE V ZUNANJI POLITIKI

- V ZP gre za stalno sprejemanje odločitev – kontinuiran proces sprejemanja odločitev (stalna dinamika; ocena interesov, možnosti → proces odločitve)
- Na to odločanje vplivajo impulzi, ki prihajajo iz mednarodnega ali domačega okolja.
- Diplomacija zbira elemente za odločitev, predlaga odločitev in jo potem izvaja. Za večino držav je relevanten le del odločitev v MŽ (tiste odločitve, ki se tičejo naših interesov).
- Vsaka ZP izvaja hkrati veliko število projektov, ki se do neke mere med seboj prepletajo in morajo biti med seboj usklajene. Pri izbiri alternativ moramo biti pozorni na to, kaj hočemo v prihodnosti s to izbiro doseči.
- Običajno se v ZP proces odločanja doseže s podpisom nekega dokumenta (zunanjepolitična dejavnost je uspešno pripeljana do konca).
- Pri odločanju v ZP je treba določiti cilje, sredstva in pri tem poznati interese, cilje, sredstva druge strani in mednarodni ambient

1. FAZE ZUNANJEPOLITIČNEGA ODLOČANJA

1. pridobivanje in ovrednotenje informacij
 2. opredelitev, specifikacija problema
 3. zasnova možnih rešitev
 4. izbira aktivnosti
 5. koordinacija delovanja instanc celotnega ZP aparata
 6. začetek realizacije izbrane alternative in ocenjevanje realizacije
 7. feed back povzroči korigiranje sprejetih odločitev
-
1. preciziranje ciljev
 2. vsestransko ovrednotenje položaja
 3. izbira smeri akcije in tehtanje alternativ
 4. izbor sredstev (določanje optimalnih sredstev): na to vplivajo: tradicija, endogeni faktorji, teoretiki, elita, skupine pritiska ...

2. TIPI ODLOČITEV

- Politične odločitve: pomembne, dolgoročne preference akterjev ZP
- Izvršne, administrativne odločitve: te si zunanje ministrstvo pridrži zase
- Krizne odločitve: odločanje v kriznih situacijah vodi do posebne tehnike odločanja, kjer pride do izraza organiziranost

7. CILJI ZUNANJE POLITIKE

- Cilji ZP so tista stanja stvari, ki jih hoče neka država doseči skozi ZP. So tisti konkretni dosežki, s katero uresničevajo se zagotavlja uveljavljanje vrednot neke države.
- Ko se postavljajo cilji ZP je treba izhajati iz obstoječega stanja, ki ga je treba ali ohraniti ali pa spremeniti.
- Pri uresničevanju ZP ciljev vsaka država trči ob interese drugih držav. Velik del ZP je odgovarjanje na akcije drugih držav ali reakcija na akcije. Marsikdaj država z ZP reagira na notranjepolitične situacije.
- Pri določanju ZP ciljev je treba upoštevati taktiko in strateške cilje:
 1. pravilno oceno mednarodnega položaja
 2. oceno razpoložljivih sredstev

3. notranjepolitične razmere

1. VPRAŠANJE NACIONALNEGA INTERESA

- Nacionalni interes je celota najpomembnejših ZP ciljev neke države. To so stalne usmeritve ZP neke države. Je skupnost historičnih teženj.
- Nacionalni interes je trajen v smislu depolitiziranosti, saj za njim stoji nepolitičen interes.
- Nacionalni interes je po eni strani objektivna danost, včasih pa je subjektivna predstava. Odlično je, če se obe strani ujemata, sovpadata. Narobe pa je, če je subjektivna predstava v oporeki z objektivno danostjo.

2. HIERARHIJA ZUNANJEPOLITIČNIH CILJEV

- Niso vsi ZP cilji enako pomembni.
- Primarni (nacionalni interes, soglasje političnih dejavnikov), sekundarni (tisti, ki vodijo k uresničevanju primarnih ciljev) ZP cilji
- V ZP je pogosto opravka s fiktivnimi cilji, s kontradikcijo med različnimi cilji (treba je narediti izbor).
- Pri določanju ZP ciljev je treba upoštevati prioritete (piramida ZP ciljev). Izbrati je treba cilje, ki so uresničljivi, ne da bi tvegali temeljne vrednote. Cena za zresničitev ZP cilja mora biti primerna, ne sme biti previsoka.

3. FORMULIRANJE ZUNANJEPOLITIČNIH CILJEV

- **Subjektivni faktorji** so tisti, ki jih nosijo v sebi akterji ZP (misli, ideje odločujočih v ZP). Gre za subjektivne predstave, kaj lahko nek položaj pomeni. Te predstave so lahko trajne in lahko vplivajo s svojo iracionalnostjo na odločitve, ki bi morale biti racionalne. To so doktrine, ideologije, ki vplivajo na akterje ZP.
- **Objektivni faktorji:** mednarodni ambient, objektivni pogoji, v katerih država deluje (to so kvalitativni elementi, moč, JM, usposobljenost, organiziranost akterjev ZP); struktura MS (geopolitični položaj države, vpliv lobijev)

8. SREDSTVA ZUNANJE POLITIKE

- odločitvi o ZP cilju sledi odločitev o sredstvih

1. NAČINI KLASIFIKACIJE SREDSTEV

- Na koga imajo namen vplivati; direktno ali indirektno morajo vplivati na akterje na drugi strani (na tiste, ki odločajo, in na tiste, ki vplivajo)
 - Politična, ekonomska, propagandna in vojna sredstva
- Ločitev na sredstva prepričevanja (propaganda, diplomacija, razne nagrade, priznanja, ekonomska pomoč ...) in sredstva prisiljevanja (politični pritisk, ekonomski pritisk, pretnja s silo, specialna vojna, omejena uporaba oborožene sile, vojna).

2. DIPLOMACIJA

- Obrtno orodje ZP
- Bistvo: komuniciranje z drugo stranjo (pogajanja, ki privedejo do pogodbe)
- Diplomatske tehnike: diplomatske note, cirkularne note, izmenjava pisem, non-paper, protest, povabilo na pogovor, odpoved gostoljubja ...
- Diplomacija predvsem prepričuje, lahko pa izvaja tudi pritisk
- Del diplomacije: delegacije, obiski, odpoved obiska

3. EKONOMSKA SREDSTVA

- Z njimi se skuša vplivati indirektno na odločitve vodstva druge države.
- Ekonomska sredstva so lahko nagrada (trgovinske olajšave, finančna, tehnološka pomoč, ugodnosti ...) ali pa kazen (bojkot: preprečevanje uvoza določenih izdelkov v našo državo, embargo: preprečevanje našega izvoza v drugo državo, blokada: zaprtje vsega prometa, zamrznitev računov ...)

4. PROPAGANDNA SREDSTVA

- Bistvo: namerno delovanje določenih organov z namenom, da se vpliva na stališča in odločitve druge države.
- Komunikacijska sredstva: letaki, e-mail ...
- Usmerjeno delovanje, ki prihaja v neko državo od zunaj. Namen je indirektni vpliv na dejavnike.
- Organizirana, vodena dejavnost, ki jo vodijo propagandisti.
- V MO je stalni tok propagande odvisen od stanja odnosov med državama. Propaganda je del državne moči.
- Vprašanje svobode medijev

5. SREDSTVA PRISILE IN NEPOSREDNE UPORABE SILE

- Vojna je ena od sredstev moči ZP. Z vojnimi sredstvi se skuša doseči politični cilj, ZP cilj, ki je zelo pomemben (in ki drugače ni dosegljiv), da odtehta pomisleke glede uporabe oborožene sile.
- Običajno se sredstva prisile uporabljajo, ko gre za res pomembne cilje in ko vse drugo odpove.
- Namen: sprememba ravnanja druge države.
- Običajno najprej diplomatski pritisk, potem pretnja s silo, demonstracije moči in sile, koncentracija vojaške sile, povzročanje obmejnih incidentov, šele nato uporaba sile, vojna intervencija.
- Vojna: oborožen spopad med državami z namenom doseči neke politične cilje; danes je vojna omejena

→ državna zunanja politika bo uporabljala za različne cilje različna sredstva. V vsakem primeru morajo biti sredstva sorazmerna ciljem!!!

Kelly McGree The book of secrets